

Kommunala och regionala frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 31 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014/15 angående den kommunala revisionen, representation i nämnder, utskott och styrelser, direktvalda kommunstyrelser, kommunala folkomröstningar m.m., förtroendevaldas villkor och roll, titeln borgmästare, kommunala bolagsstyrelsers tillträde, kommuners möjligheter att underlätta för företag, kommuners deltagande i fristadssystemet, lokalt brottsförebyggande arbete, en kommunal standard i välfärdssystemet, kommunindelning, regionalisering samt återbäring av kommunal- och landstingsskatt.

Utskottet föreslår att riksdagen delvis bifaller en motion om kommuners deltagande i fristadssystemet. Utskottet framhåller yttrandefrihetens stora vikt och anser att yttrandefrihetsfrågor bör ägnas stor uppmärksamhet. Vidare anser utskottet att det är angeläget att Sverige kan bidra med fristäder åt förföljda författare och konstnärer. När det finns en lagakraftägande dom i ett nu pågående mål om laglighetsprövning bör regeringen analysera om det finns behov av en översyn av regelverket. Med hänsyn till frågans betydelse föreslår utskottet att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motioner.

I betänkandet finns tre reservationer (SD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Kommunal revision	7
Representation i nämnder, utskott och styrelser	10
Direktvald kommunstyrelse.....	13
Kommunala folkomröstningar m.m.	15
Förtroendevaldas villkor.....	20
Förtroendevaldas roll.....	27
Titeln borgmästare.....	28
Kommunala bolagsstyrelsers tillträde.....	30
Kommuners möjlighet att underlätta för företag	32
Kommuners deltagande i fristadssystemet	35
Lokalt brottsförebyggande arbete	40
En kommunal standard i välfärdssystemet m.m.	45
Kommunindelning.....	48
Regionalisering.....	54
Återbäring av kommunal- och landstingsskatt	61
Reservationer	64
1. Representation i nämnder, utskott och styrelser, punkt 2 (SD)	64
2. Kommunala folkomröstningar m.m., punkt 4 (SD).....	65
3. Kommuners deltagande i fristadssystemet, punkt 10 (SD).....	65
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	67
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	67

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Kommunal revision**

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:970 av Niklas Wykman (M) och
2014/15:2449 av Finn Bengtsson (M).

2. **Representation i nämnder, utskott och styrelser**

Riksdagen avslår motion
2014/15:2599 av Paula Bieler (SD).

Reservation 1 (SD)

3. **Direktvald kommunstyrelse**

Riksdagen avslår motion
2014/15:1993 av Hans Wallmark (M).

4. **Kommunala folkomröstningar m.m.**

Riksdagen avslår motion
2014/15:1967 av Martin Kinnunen (SD) yrkandena 2–5.

Reservation 2 (SD)

5. **Förtroendevaldas villkor**

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:797 av Emma Carlsson Löfdahl och Bengt Eliasson (FP),
2014/15:833 av Rickard Nordin (C) och
2014/15:1372 av Rasmus Ling och Maria Ferm (MP) yrkandena 1 och
2.

6. **Förtroendevaldas roll**

Riksdagen avslår motion
2014/15:1686 av Lise Nordin och Carl Schlyter (MP) yrkande 4.

7. **Titeln borgmästare**

Riksdagen avslår motion
2014/15:1840 av Thomas Finnborg (M).

8. **Kommunala bolagsstyrelser tillträde**

Riksdagen avslår motion
2014/15:2470 av Eva Lohman och Saila Quicklund (M).

9. **Kommuners möjlighet att underlätta för företag**

Riksdagen avslår motion
2014/15:1158 av Tomas Eneroth och Monica Haider (S).

10. Kommuners deltagande i fristadssystemet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i betänkandet om fristäder för författare m.fl. Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2014/15:1752 av Elin Lundgren m.fl. (S, MP).

Reservation 3 (SD)

11. Lokalt brottsförebyggande arbete

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2212 av Jan R Andersson (M) och

2014/15:2790 av Kerstin Lundgren (C) yrkandena 1–4.

12. Kommunal standard i välfärdssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:369 av Lotta Finstorp (M) och

2014/15:660 av Said Abdu (FP).

13. Kommunindelning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:151 av Edward Riedl (M) och

2014/15:308 av Lars-Arne Staxäng (M).

14. Regionalisering

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:229 av Cecilia Widegren (M),

2014/15:1315 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Ahlgren (C) och

2014/15:1718 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2.

15. Återbäring av kommunal- och landstingskatt

Riksdagen avslår motion

2014/15:2403 av Finn Bengtsson och Gunilla Nordgren (M).

Stockholm den 14 april 2015

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Mathias Sundin (FP), Mia Sydow Mølleby (V), Tuve Skånberg (KD) och Emilia Töyrä (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 31 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014/15 angående den kommunala revisionen, representation i nämnder, utskott och styrelser, direktvalda kommunstyrelser, kommunala folkomröstningar m.m., förtroendevaldas villkor och roll, titeln borgmästare, kommunala bolagsstyrelsers tillträde, kommuners möjligheter att underlätta för företag, kommuners deltagande i fristadssystemet, lokalt brottsförebyggande arbete, en kommunal standard i välfärdssystemet, kommunindelning, regionalisering samt återbäring av kommunal- och landstingsskatt.

Utskottets överväganden

Kommunal revision

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om den kommunala revisionen.

Motionerna

Motionsyrkanden som gäller den kommunala revisionen framställs av Niklas Wykman (M) i motion 2014/15:970 och av Finn Bengtsson (M) i motion 2014/15:2449.

Niklas Wykman anser att behovet av förstärkt revision i landets kommuner och landsting bör ses över. För att säkra kvalitet och tillgänglighet i välfärden behöver gemensamma resurser användas effektivt. Ansvaret för skola, sjukvård och omsorg ligger huvudsakligen hos kommunerna och landstingen, men det är en nationell angelägenhet att välfärden håller hög och likvärdig kvalitet i hela landet.

Ett viktigt verktyg för att säkerställa att skattepengar används på effektivast möjliga sätt är, enligt Niklas Wykman, att beslut granskas på ett sakkunnigt sätt genom revision. Förstärkt revision i landets kommuner och landsting skulle förbättra förutsättningarna för en effektivt skött välfärd och motverka risker för fusk, korruption eller annan vanskötsel. Oberoendet och professionaliseringen av revisionen har stärkts kommunalt, bl.a. har det införts krav på att de politiskt tillsatta lekmannarevisorerna ska kompletteras av sakkunniga revisorer och beslutet om ansvarsfrihet behöver motiveras av kommunfullmäktige. Niklas Wykman anser att arbetet med förstärkning av oberoendet och professionaliseringen av revisionen kommunalt bör utvecklas så att de sakkunniga revisorerna står för den huvudsakliga granskningen och även föredrar revisionen inför respektive fullmäktigeförsamling.

Finn Bengtsson föreslår att kommunallagen ändras i syfte att öka rätts-säkerheten inom den kommunala förvaltningen; han pekar på möjligheten att inrätta en oberoende kommunrevision som har till uppgift att tydligare granska och klargöra ansvarsfördelningen mellan kommunpolitiker och kommunala tjänstemän. Han pekar bl.a. på att kommunala tjänstemän i många fall har betydande praktiskt ansvar som berör enskilda och olika viktiga förtroenden att förvalta, men att det formella ansvarsutkrävandet fortfarande åvilar de kommunala politikerna och kan utkrävas av folket i allmänna val vart fjärde år.

Gällande regler

Enligt 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) ska det för granskning av den verksamhet som bedrivs inom en nämnds verksamhetsområde och av en fullmäktigeberedning finnas revisorer. Revisorerna granskar enligt 9 kap. 9 § årligen i den omfattning som följer av god revisionssed all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i företag enligt 3 kap. 17 och 18 §§, även verksamheten i de företagen. Revisorerna prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontroll som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Enligt 9 kap. 1 § kommunallagen ska nyvalda fullmäktige under de år då val av fullmäktige har förrättats i hela landet välja revisorer för granskning av verksamheten under de fyra följande åren. Vid en samlad revision av hela verksamheten ska minst fem revisorer väljas, enligt 2 § samma kapitel. Vid en särskild revision för granskning av en viss eller vissa nämnders verksamhet ska minst fem revisorer väljas för varje nämnd eller grupp av nämnder. En gemensam nämnd ska granskas av revisorerna i var och en av de samverkande kommunerna eller landstinget.

Utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden

Utredningen om en kommunallag för framtiden hade bl.a. i uppdrag att överväga om den kommunala revisionen behöver förstärkas ytterligare.

Den 23 mars 2015 presenterades utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24).

Efter en genomgång av förändringar i regelverket sedan 1991 konstaterar den särskilde utredaren i en sammanfattande slutsats (s. 611) att ett omfattande reformarbete har bedrivits i syfte att stärka den kommunala revisionen. Flera åtgärder har vidtagits för att stärka både oberoendet och professionaliteten hos den kommunala revisionen.

Vad gäller oberoendet har jävsregler införts för revisorerna. Genom flera successiva reformer har möjligheten att vara aktiv som ledamot i fullmäktige och nämnder vid sidan av uppdraget som revisor inskränkts. En kommunal revisor kan i princip inte ha andra uppdrag som förtroendevald i den kommun eller det landsting som han eller hon är revisor i.

Vad gäller professionalitet konstaterar utredaren att i slutet av 1990-talet infördes en rätt för de förtroendevalda att anlita sakkunniga för granskningen. Revisorerna hade redan före reformen i praktiken anlitat sakkunniga, men lagändringen tydliggjorde de sakkunnigas existens. I kommunallagen ställdes också krav på att bara sakkunniga skulle ha den kompetens som behövdes för denna typ av granskning. Kravet på att anlita sakkunniga har därefter skärpts genom att dessa ska anlitas i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt vad som följer av god revisionssed. Det är alltså inte valfritt för revisorerna att anlita sakkunniga. Genom kravet på att de sakkunnigas

rapporter ska bifogas revisorernas rapport till fullmäktige har deras roll i revisionsprocessen ytterligare understrukits.

Fullmäktiges roll i processen har också förtydligats genom kravet på att fullmäktige ska motivera sitt ställningstagande till revisorernas förslag.

Den särskilde utredaren anser att systemet med att de förtroendevalda revisorerna har ansvar för både effektivitets- och redovisningsrevision ska behållas. De förtroendevalda revisorernas oberoende och professionalitet bör förstärkas ytterligare inom ramen för nuvarande ordning. I detta syfte föreslås att ordföranden för revisionen, om en sådan utses, ska väljas från den politiska minoriteten. Revisionen ska visserligen inte bedrivas partipolitiskt, men genom att utse ordföranden från minoriteten markeras revisionens fristående roll ytterligare, vilket kan vara viktigt ur ett medborgarperspektiv (s. 633). Framför allt markeras ytterligare revisionens objektiva oberoende (s. 636). Det kan därigenom stärka tilltron till den lokala demokratin.

Förslaget till revisionens budget föreslår utredaren ska upprättas av fullmäktiges presidium; så sker i dag i 83 procent av kommunerna (s. 624). Förslaget lämnas mot bakgrund av att revisorerna ska revidera styrelsen och det därför inte är lämpligt att förslaget till budget upprättas av styrelsen.

De sakkunniga ska enligt förslaget ges rätt att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionens budget. Därigenom skulle det finnas möjlighet för dem att klargöra olika frågor och lyfta fram centrala omständigheter som de anser bör uppmärksammas i materialet (s. 633). Om deras bedömningar i något avseende skiljer sig från revisorernas skulle de då också kunna ha möjlighet att kommentera detta.

Utredningen hade även i uppdrag att överväga om det fanns behov av att i kommunallagen reglera de anställdas roll och särskilt överväga behovet av en reglering av de anställdas beslutanderätt. Regeringen lyfte fram frågan om förutsättningarna för det politiska ansvarstagandet skulle kunna stärkas om man renodlar det politiska beslutsfattandet och i lag erkänner de anställdas roll i beslutsprocessen (dir. 2012:105 s. 12 f.) Regeringen ansåg att det fanns behov av att närmare analysera frågan, bl.a. utifrån de utgångspunkter som angavs vid utformningen av den nuvarande kommunallagen, och hur en sådan reglering skulle påverka exempelvis revisionsansvaret. Frågan borde enligt regeringen också belysas ur ett medborgarperspektiv.

Frågan om förtroendevalda och anställda behandlas i betänkandet på s. 229–329. I sammanfattningen framhåller utredaren bl.a. följande.

De anställda är en central del av den kommunala verksamheten. I kommunallagen finns endast en mycket begränsad reglering av de anställda. Ur ett medborgarperspektiv är det en brist att lagen inte tydligare reglerar hur den kommunala organisationen faktiskt fungerar. I kommunallagen bör de anställda därför synliggöras. _ _ _

Utredningen har övervägt att ge de anställda en i kommunallagen fastslagen beslutanderätt, men bedömt att nackdelarna med en sådan reglering överväger fördelarna. Reglerna om delegation av beslutanderätt till den anställda bör dock förenklas genom att det inte ska vara ett ovillkorligt krav att alla beslut som fattats på delegation anmäls till nämnden. Beslut

som inte behöver anmälas ska, om de kan överklagas genom laglighetsprövning, dokumenteras i särskilda protokoll som tillkännages på den kommunala anslagstavlan.

Tidigare behandling

En motion om att stärka oberoendet i den kommunala revisionen behandlades i sak våren 2011 (bet. 2010/11:KU24 s. 34 f.). Utskottet uttalade i sitt ställningstagande att ändringar i kommunallagen hade trätt i kraft årsskiftet 2010/11 som innebar att den kommunala revisionens oberoende hade stärkts. Utskottet var inte berett att då förorda ytterligare åtgärder och avstyrkte den då aktuella motionen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2010/11:165).

Därefter behandlade utskottet en motion om samma eller i huvudsak samma sak i förenklad ordning våren 2013 (bet. 2012/13:KU22 s. 56).

Våren 2014 (bet. 2013/14:KU12 s. 12) hänvisade utskottet till att frågan om den kommunala revisionen var föremål för utredning. Även frågan om ansvarsfördelning mellan kommunpolitiker och kommunala tjänstemän skulle beröras av utredningsarbetet. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående arbetet borde avvaktas och föreslog därför att riksdagen skulle avslå motionerna. Riksdagen följde utskottet (prot. 2014-02-20, 7 §).

Utskottets ställningstagande

Utredningen om en kommunallag för framtiden har nyligen överlämnat sitt slutbetänkande En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24). Utskottet vill inte förekomma den fortsatta beredningen av förslaget, och föreslår därför att riksdagen avslår motionerna 2014/15:970 och 2014/15:2449 (båda M).

Representation i nämnder, utskott och styrelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att alla partier med representation i en folkvald församling också bör ges representation i nämnder, utskott och styrelser.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

Paula Bieler (SD) begär i motion 2014/15:2599 ett tillkännagivande om att alla partier med representation i en folkvald församling också bör ges representation i dess nämnder, utskott och styrelser. För att säkerställa att väljarnas förtroende förvaltas på bästa sätt bör det, enligt motionären, snarast säkras i lag att alla i en folkvald församling representerade partier ska ha rätt att ha en representant närvarande med yttranderätt, men inte nödvändigtvis rösträtt, i alla församlingens olika nämnder, arbetsutskott och styrelser.

Gällande regler

Kommunfullmäktige ska tillsätta en kommunstyrelse och landstingsfullmäktige ska tillsätta en landstingsstyrelse; detta framgår av 3 kap. 2 § kommunallagen. Vidare ska fullmäktige, enligt 3 § samma kapitel, tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller landstingets uppgifter enligt särskilda författningar och för verksamheten i övrigt.

Val av ledamöter och ersättare i bl.a. nämnder och beredningar ska, enligt 5 kap. 46 § kommunallagen, vara proportionella under de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt.

Om ett visst antal ledamöter begär det ska lagen tillämpas, vilket innebär att ledamöterna ska utses proportionellt i enlighet med mandatställningen i fullmäktige. Reglerna om proportionella val är en garanti för att även en politisk minoritet ska kunna få platser i nämnder och styrelser.

Detta innebär att en minoritetsgrupp i fullmäktige kan driva igenom proportionella val och därmed få möjlighet till representation i den kommunala nämndorganisationen.

Vital kommunal demokrati

Kommittén för en förstärkning av den kommunala ekonomin föreslog i sitt betänkande Vital kommunal demokrati (SOU 2012:30) att en försöksverksamhet med majoritetsstyre i kommuner och landsting skulle införas under perioden den 30 juni 2013–31 december 2022.

Sedan betänkandet remissbehandlats gjorde regeringen i propositionen Vital kommunal demokrati (prop. 2013/14:5 s. 30) bedömningen att det finns behov av en fördjupad utredning vad gäller bl.a. möjligheterna till oppositionens insyn. Som kommittén påpekat i sin utredning, anförde regeringen, visar en nyligen genomförd större statsvetenskaplig undersökning att ett eventuellt införande av majoritetsstyre har ett svagt stöd bland ledamöterna i fullmäktigeförsamlingarna.

Vidare anförde regeringen att ett flertal remissinstanser också har uppgett att det inte är aktuellt för dem att pröva majoritetsstyre. Regeringen ansåg att det därför även fick anses vara oklart hur stor efterfrågan är att få genomföra en sådan försöksverksamhet som kommittén föreslagit.

Vidare ansåg regeringen att det fanns en risk för att det inte skulle genomföras några försök som går att utvärdera efter den föreslagna försöksperioden.

Regeringen fann mot denna bakgrund sammanfattningsvis att frågan om en försöksverksamhet med majoritetsstyre i kommuner och landsting borde utredas ytterligare.

Utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden

Utredningen om en kommunallag för framtiden har i sina tilläggsdirektiv (dir. 2013:100) fått i uppdrag att överväga behovet av att genom försökslagstiftning

införa en möjlighet till majoritetsstyre i kommun- och landstingsstyrelsen. I direktiven anförts (s. 6) att om utredningen kan konstatera att ett sådant behov finns ska den lämna förslag på hur en försöksverksamhet kan utformas. I detta arbete ska utredningen särskilt beakta hur den politiska oppositionens behov av insyn kan säkerställas.

I utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24 s. 204) föreslås att en tidsbegränsad lag ska införas som ger kommuner och landsting möjlighet att besluta om en försöksverksamhet med majoritetsstyre under mandatperioden 2018–2022.

För försöksverksamheten föreslås (s. 212 f.) att fullmäktige i ett reglemente ska ange hur de partier som finns representerade i fullmäktige, men som inte har ledamöter eller ersättare i styrelsen, ska ges en god tillgång till information om styrelsens arbete och pågående ärenden samt administrativt stöd i övrigt. I kravet ligger att fullmäktige måste anta ett reglemente som ger oppositionen en reell möjlighet till insyn och fungerande arbetsförhållanden. Syftet är att informationen ska lämnas till partierna i oppositionen. Om informationen ska lämnas enbart till respektive gruppledare eller till samtliga ledamöter i oppositionen är något som får avgöras i det lokala reglementet.

I kravet på att få information om pågående ärenden ligger att oppositionen behöver få tillgång till information om ärenden som bereds i styrelsen redan innan de blir allmänna handlingar. Insynen ska gälla generellt i styrelsens arbete. Det innebär att insynen även gäller olika former av skriftliga underlag och förslag i ärenden som ska behandlas på styrelsens sammanträden. Det finns olika sätt att hantera hur detta krav kan tillgodoses. En tänkbar lösning, som utredaren pekar på, är att alla handlingar läggs ut på en för enbart oppositionen avsedd webbplats en viss tid innan handlingarna blir offentliga, så att oppositionen kan få tillgång till dem och därmed förbereda sig inför fullmäktige eller starta debatt i media.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner i samma fråga vid två tillfällen under förra valperioden (bet. 2012/13:KU22 s. 17 f. och bet. 2013/14:KU12 s. 9 f.). Vid båda tillfällena avstyrktes motionerna, varvid utskottet anförde att reglerna om proportionella val medför att en minoritetsgrupp i fullmäktige kan driva igenom proportionella val och därmed få möjlighet till representation i den kommunala nämndorganisationen. Vidare noterade utskottet att om försök med majoritetsstyre skulle genomföras, som föreslagits av Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins funktionssätt, skulle detta få betydelse för frågan om representation i kommun- och landstingsstyrelser.

Utskottets ställningstagande

Reglerna om proportionella val medför att en minoritetsgrupp i fullmäktige kan driva igenom proportionella val och därmed få möjlighet till representation i den kommunala nämndorganisationen.

Vidare noterar utskottet att om försök med majoritetsstyre skulle genomföras, som nyligen har föreslagits av Utredningen om en kommunallag för framtiden, får det betydelse för frågan om representation i kommun- och landstingsstyrelser.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:2599 (SD).

Direktvald kommunstyrelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om direktvald kommunstyrelse.

Motionen

Hans Wallmark (M) begär i motion 2014/15:1993 ett tillkännagivande om möjligheten för kommuner att ha en direktvald kommunstyrelse i stället för kommunfullmäktige. Han anför att i Danmark är de kommunala församlingarna mycket mindre än i Sverige. I praktiken är det enligt motionären mer av en direktvald kommunstyrelse än dagens svenska kommunfullmäktigeförsamlingar. Fördelen med färre förtroendevalda är enligt motionären att de lättare kan bli identifierbara för medborgarna och därmed kan det politiskt ansvarsutkrävandet stärkas. Hans Wallmark anser att kommunerna borde tillåtas utveckla olika former av politiska traditioner. Ett sätt skulle vara att i lagstiftningen tillåta en kommun att välja huruvida man vill att medborgarna ska utse en fullmäktigeförsamling med ett antal ledamöter enligt dagens lagstiftning eller att ha en direktvald mindre kommunstyrelse som därmed i tillämpliga delar också skulle överta fullmäktigeförsamlingens alla ansvarsområden.

Gällande regler

I 5 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) föreskrivs att fullmäktige bestämmer hur många ledamöter som fullmäktige ska ha. Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst

- 21 i kommuner med 8 000 röstberättigade invånare eller därunder
- 31 i kommuner med över 8 000 t.o.m. 16 000 röstberättigade invånare och i landsting med 140 000 röstberättigade invånare eller därunder
- 41 i kommuner med över 16 000 t.o.m. 24 000 röstberättigade invånare
- 51 i kommuner med över 24 000 t.o.m. 36 000 röstberättigade invånare och i landsting med över 140 000 t.o.m. 200 000 röstberättigade invånare
- 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade invånare och

- 71 i landsting med över 200 000 röstberättigade invånare.

I Stockholms kommun och i landsting med över 300 000 röstberättigade invånare ska dock antalet ledamöter bestämmas till minst 101.

Det minsta antalet ledamöter minskades den 1 februari 2014 från 31 till 21 ledamöter i kommuner med 8 000 eller färre röstberättigade invånare (prop. 2013/14:5, bet. 2013/14:KU7, rskr. 2013/14:71). I kommuner med över 8 000 t.o.m. 16 000 röstberättigade invånare ska antalet ledamöter i fullmäktige vara minst 31 efter ändringen. Vid riksdagsbehandlingen påminde konstitutionsutskottet, när det gäller frågan om att minska det minsta tillåtna antalet fullmäktigeledamöter i små kommuner, om att erfarenheterna från små kommuner visar att partierna har svårt att fylla sina listor och att fullmäktigeledamöterna hoppar av sina uppdrag oftare än i större kommuner. Utskottet betonade att ändringen innebär en möjlighet och inte en skyldighet för kommunerna att fatta beslut om att minska fullmäktige. Det står fullmäktige fritt att besluta att antalet ledamöter i fullmäktige ska vara högre än minimiantalet.

Nämns kan att fullmäktige, enligt 5 kap. 18 § kommunallagen, får handlägga ett ärende bara om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige får dock bestämma att interpellationer och frågor får besvaras även om färre ledamöter är närvarande.

Ärendena bereds i huvuddrag så att innan ett ärende avgörs av fullmäktige ska det, enligt 5 kap. 26 § kommunallagen, ha beretts antingen av en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning. I 27 § samma kapitel föreskrivs att om ett ärende har beretts bara av en fullmäktigeberedning, ska en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig. Enligt 5 kap. 28 § ska kommunstyrelsen alltid ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av en annan nämnd eller av en fullmäktigeberedning. Styrelsen ska lägga fram förslag till beslut i ett ärende om inte någon annan nämnd eller en fullmäktigeberedning har gjort det. Fullmäktige får, enligt 5 kap. 29 §, förrätta val utan föregående beredning, och ett ärende som avser avsägelse från ett uppdrag som förtroendevald behöver inte heller beredas. Enligt 32 § samma kapitel får ett brådskande ärende avgöras trots att ärendet inte har beretts, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.

Styrelsen ska, enligt 6 kap. 1 § kommunallagen, leda och samordna förvaltningen av kommunens eller landstingets angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet. Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i vissa närmare angivna juridiska personer sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Danska kommuner och regioner

När det gäller de danska förhållanden som motionären hänvisar till, framgår i betänkandet Vital kommunal demokrati (SOU 2012:30 s. 112 f.) bl.a. att

Danmark sedan en kommunreform 2007 är indelat i fem regioner. På lokal nivå finns 98 kommuner. Både den regionala och den lokala nivån styrs av förtroendevalda politiker. Regionråd och kommunalbestyrelser är de högst beslutande organen, men de kan inrätta olika slags underorgan.

Enligt utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24 s. 155) är antalet förtroendevalda mer begränsat i Danmark än i Sverige. Kommunerna får ha mellan 19 och 31 ledamöter i fullmäktige (i Köpenhamn maximalt 55). Vid sidan av fullmäktige ska ett särskilt ekonomiutskott inrättas samt de utskott som behövs i övrigt. Utskotten får endast bestå av ledamöter från fullmäktige. Ordföranden i fullmäktige är också ordförande i ekonomiutskottet och borgmästare i kommunen. Denne svarar för de centrala verkställighetsbesluten.

Borgmästaren är ytterst ansvarig för verksamheten, och saknar formell möjlighet att delegera ansvaret till administrationen. Däremot kan tjänstemännen ställas till svars och dömas för tjänstefel. En skillnad i förhållande till Sverige är att borgmästaren är den ende politikern som bedriver sitt uppdrag på heltid, de övriga politikerna får dock ersättning för sina uppdrag enligt ett regelverk som fastställs av staten.

Utskottets ställningstagande

Lagändringen som innebär ett lägre möjligt minsta antal ledamöter i kommunfullmäktige trädde i kraft så nyligen som den 1 februari 2014. Utskottet, som i dagsläget inte ser skäl att förespråka någon ny utredning av frågan, föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:1993 (M).

Kommunala folkomröstningar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kommunala folkomröstningar.
Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

Martin Kinnunen (SD) begär i motion 2014/15:1967 tillkännagivanden till regeringen om att sänka kraven för att begära folkinitiativ (yrkande 2), om att partierna möjlighet att stoppa folkinitiativ bör avskaffas (yrkande 3), om att utreda hur man kan införa elektroniska namninsamlingar vid folkinitiativ (yrkande 4) samt om att möjligheten att lägga fram medborgarförslag på kommunal nivå bör bli obligatorisk (yrkande 5).

Martin Kinnunen anför att Sverige internationellt sett har haft få folkomröstningar. Han menar att möjligheterna för medborgarna att själva väcka initiativ är central i demokratin och att i takt med att partierna förlorar allt mer folklig förankring har frågan idag mer betydelse än någonsin. Mycket kan,

enligt motionären, göras för att ytterligare stärka det direktdemokratiska verktyget. Gränsen för att begära folkinitiativ bör sänkas så att det återigen krävs att 5 procent av de röstberättigade begärt en folkomröstning, och möjligheterna för partierna att stoppa folkinitiativ bör avskaffas.

Ett annat praktiskt problem som enligt motionären försvårar för människor att väcka folkinitiativ är att samtliga handlingar måste lämnas in skriftligen. Det bör utredas hur man kan införa elektroniska namninsamlingar vid folkinitiativ.

Vidare uppmärksammar motionären att i omkring två tredjedelar av landets kommuner finns i dag möjligheten för medborgare att väcka medborgarförslag. Det bör bli obligatoriskt för alla kommuner att erbjuda möjligheten för medborgare att lägga fram medborgarförslag.

Gällande regler

Folkinitiativ

Föresättningarna för folkinitiativ anges i 5 kap. 23 § andra stycket kommunallagen (1991:100). Där anges att ett ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får väckas i kommun- eller landstingsfullmäktige av minst 10 procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna enligt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar. Initiativet ska vara skriftligt, ange den aktuella frågan samt innehålla initiativtagarnas egenhändiga namnteckningar, uppgift om när namnteckningarna gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser. Vid beräkningen av antalet initiativtagare ska endast de räknas med som har skrivit under initiativet under den sexmånadersperiod som föregått inlämnandet.

Har ett folkinitiativ väckts enligt 5 kap. 23 § andra stycket ska fullmäktige, enligt 34 a § samma kapitel, besluta att en folkomröstning ska hållas om den fråga som initiativet avser är sådan att fullmäktige kan besluta om den, och inte minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar mot förslaget. Möjligheten för en kvalificerad majoritet att avslå ett folkinitiativ har som syfte att förhindra att folkomröstning hålls i frågor som helt saknar förankring i fullmäktige.

Nämnas bör även att fullmäktige i kommuner eller landsting själva kan besluta om en folkomröstning, enligt 3 kap. 9 § 8 kommunallagen.

När bestämmelserna om folkinitiativ infördes fick ett sådant väckas av minst 5 procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna, och ett folkinitiativ kunde avslås av fullmäktige med enkel majoritet. I motiven uttalades att folkinitiativet skulle stärka den lokala demokratin och öka enskilda kommunmedlemmars inflytande på den kommunala verksamheten samtidigt som förslaget ansågs väl avvägt i förhållande till den representativa demokratin (prop. 1993/94:188 s. 49 f.).

Den 1 januari 2011 gjordes vissa ändringar i syfte att förstärka folkinitiativet så att huvudregeln ska vara att en folkomröstning ska hållas när en viss andel av de röstberättigade ställer sig bakom initiativet. Därefter krävs det

att minst 10 procent av de röstberättigade har undertecknat initiativet och endast en kvalificerad majoritet i fullmäktige kan avslå det. I motiven uttalades (prop. 2009/10:80 s. 105) bl.a. att den spärr det innebär att fullmäktige med kvalificerad majoritet kan avslå ett folkinitiativ kan antas leda till att folkomröstningar inte hålls i frågor som visserligen formellt faller in under vad fullmäktige kan besluta om men som till sin karaktär är sådana att det vore olämpligt att folkomrösta om dem. Exempel på sådana frågor är anställningsärenden och andra ärenden där det finns risk för att enskilda personer upplever en folkomröstning som kränkande. Man ansåg att den kvalificerade majoritet som ska krävas för att avslå ett folkinitiativ borde bestämmas till två tredjedelar av de närvarande ledamöterna, dvs. att det endast krävs stöd av en tredjedel av ledamöterna för att en folkomröstning ska hållas.

I remissbehandlingen av Grundlagsutredningens betänkande (SOU 2008:125) ansåg ett antal remissinstanser att ett förstärkt folkinitiativ enligt den modell som utredningen föreslog riskerade att ge olika särintressen ett alltför kraftfullt verktyg för att påverka politiken. Enligt dessa remissinstanser borde det, liksom tidigare, vara fullmäktiges majoritet i den enskilda kommunen eller landstinget som avgör om och när en folkomröstning ska genomföras. Sveriges Kommuner och Landsting menade t.ex. att det kunde befaras att det togs initiativ till folkomröstningar om förslag med ett främlingsfientligt innehåll eller med udden riktad mot insatser för utsatta grupper. (Se prop. 2009/10:80 s.106.)

Regeringen anförde som sin uppfattning att risken för att en ändring av omröstningsreglerna i fullmäktige skulle leda till att olika särintressen fick omotiverat stora möjligheter att påverka politiken inte borde överdrivas. Regeringen ansåg att det som utgångspunkt fick antas att initiativ som saknar demokratisk förankring inte kommer att ha stöd hos en tillräckligt stor andel av ledamöterna i fullmäktige för att leda till folkomröstning. Ett folkinitiativ medför inte heller någon skyldighet för fullmäktige att avvakta med att fatta beslut i det ärende som initiativet rör. Om en fråga om folkinitiativ skulle väckas i ett ärende enbart i syfte att förhåla beslutsprocessen är det således en uppgift för fullmäktige att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet avgöra om ett beslut bör fattas utan hänsyn till att ett folkinitiativ har väckts. Vidare konstaterade regeringen att de folkomröstningar som anordnas endast är rådgivande. Skulle det förekomma att en folkomröstning anordnas i en fråga av så komplex natur att konsekvenserna av beslutet är svåra att överblicka är det viktigt att framhålla att resultatet av folkomröstningen, liksom vid tillämpningen av andra förfaranden för samråd, endast utgör en del av det underlag som fullmäktige har att ta ställning till. Detta framgår av propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80 s.106).

Medborgarförslag

Enligt 5 kap. 23 § 5 kommunallagen får ärenden i fullmäktige väckas av den som är folkbokförd i kommunen eller i en kommun inom landstinget, om fullmäktige har beslutat det. Detta benämns medborgarförslag.

Sedan den 1 juli 2002 kan kommuner och landsting införa medborgarförslag. Utformningen av bestämmelsen om medborgarförslag innebär att fullmäktige får besluta att den som är folkbokförd i en kommun eller i en kommun inom ett landsting får väcka ärenden i fullmäktige. Det betyder att även barn, ungdomar och personer med utländsk bakgrund som ännu inte fått kommunal rösträtt har rätt att väcka ärenden genom medborgarförslag.

I regeringens proposition Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80 s. 53) anfördes att medborgarna genom denna förslagsrätt ges möjlighet att påverka den lokala politikens utformning direkt. Regeringen hävdade att rätten att initiera ärenden i fullmäktige har ett stort symboliskt värde och väger tyngre än att skriva ett brev eller ringa ett telefonsamtal. Regeringen menade också att den medborgerliga förslagsrätten kan leda till ett ökat engagemang i kommunal- och landstingspolitiska frågor, fler diskussioner mellan valen bland medborgarna och till ett minskat avstånd mellan väljare och valda. Därmed skulle förslagsrätten också kunna komma att stärka den representativa demokratins funktionssätt och vitalisera fullmäktige. Regeringen anförde också i propositionen att det inte finns en demokratimodell som passar alla. Den lokala demokratin måste därför utvecklas utifrån lokala förhållanden och medborgarnas önskemål. Enligt regeringens förslag får det därför ankomma på fullmäktige att besluta om att införa medborgarförslag. Det finns inget som hindrar att ett sådant beslut avgränsas till en viss försöksperiod. Om kommunen eller landstinget under en sådan period finner att det exempelvis uppstår stora administrativa problem finns naturligtvis möjlighet för fullmäktige att inte förlänga försöket eller att eventuellt besluta att det ska avbrytas i förtid.

2014 års demokratiutredning

2014 års demokratiutredning (Ju 2014:19) har i uppdrag att

- utvärdera tillämpningen av den medborgerliga förslagsrätten i kommun- och landstingsfullmäktige
- analysera och bedöma hur medborgarförslagen påverkat den lokala politikens utformning och den demokratiska delaktigheten i samhället
- föreslå hur internet kan användas som ett redskap för att underlätta överlämnandet av medborgarförslag och
- om det bedöms lämpligt föreslå författningsändringar av den medborgerliga förslagsrätten som kan bidra till att minska avståndet mellan väljare och valda.

I direktiven anförs (dir. 2014:111 s. 10) att den medborgerliga förslagsrätten infördes i syfte att öka engagemanget i lokalpolitiska frågor, att skapa fler diskussioner bland väljarna mellan valen och att minska avståndet mellan väljare och valda. Regleringen har inte utvärderats sedan den infördes 2002.

I utredningsuppdraget ingår vidare att (s. 11)

- sammanställa erfarenheter av det förstärkta folkinitiativet och bedöma dess effekter på demokratiutvecklingen på lokal nivå
- föreslå åtgärder för hur kommuner och landsting kan åstadkomma ett högre valdeltagande i lokala folkomröstningar och hur legitimiteten för folkomröstningar kan stärkas
- föreslå hur internet kan användas för att underlätta namninsamlingar till folkinitiativ och
- föreslå åtgärder och eventuella författningsförändringar som kan bidra till att folkinitiativet kan genomföras och administreras ändamålsenligt och effektivt samt bidra till att demokratin fördjupas på lokal nivå.

I direktiven uppmärksammas vidare att folkinitiativet förstärktes från den 1 januari 2011. Sedan genomförandet av 2011 års reform av folkinitiativet har, enligt direktiven, tio lokala folkomröstningar hållits på kommun- och landstingsnivå. Valdeltagandet har varit lågt i de flesta folkomröstningar. Fullmäktige har i flera fall ansett att detta har lett till svårigheter att tolka resultaten. I flera kommuner har fullmäktige valt att inte följa valresultatet, vilket i vissa fall skapat missnöje lokalt och lett till en ökad politisk polarisering. Sedan det förstärkta folkinitiativet infördes har det inte varit föremål för översyn.

Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 15 december 2015.

Tidigare behandling

Våren 2013 behandlades ett motionsyrkande om att det borde räcka att 5 procent av invånarna i en kommun kräver en folkomröstning för att den ska genomföras. I sitt betänkande (bet. 2012/13:KU22 s. 28) uttalade utskottet att förutsättningarna för att få till stånd en kommunal folkomröstning ändrats så nyligen som den 1 januari 2011, i syfte att förstärka folkinitiativet. Utskottet såg inte något skäl att förespråka någon utredning av denna fråga. Inte heller i övrigt fann utskottet skäl att med anledning av då aktuella motioner föreslå någon utredning. Utskottet avstyrkte motionerna.

Utskottets ställningstagande

I uppdraget till 2014 års demokratiutredning ingår att föreslå hur internet kan användas för att underlätta namninsamlingar till folkinitiativ. Motion 2014/15:1967 yrkande 4 (SD) får därmed anses tillgodosett, varför utskottet föreslår att det avslås.

Demokratiutredningen har vidare i uppdrag bl.a. att sammanställa erfarenheter av det förstärkta folkinitiativet och bedöma dess effekter på demokratiutvecklingen på lokal nivå, föreslå åtgärder för hur legitimiteten för folkomröstningar kan förstärkas och utvärdera tillämpningen av den medborgerliga förslagsrätten i kommun- och landstingsfullmäktige. Demokratiutredningens uppdrag när det gäller det förstärkta folkinitiativet innebär en översyn inom fyra år efter att de nu gällande bestämmelserna trätt i kraft. Enligt utskottets mening är den översyn som nu genomförs väl avvägd. Det gäller även Demokratiutredningens uppdrag i de delar som gäller medborgerlig förslagsrätt i kommun- och landstingsfullmäktige. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:1967 yrkandena 2, 3 och 5 (SD).

Förtroendevaldas villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om möjligheten för fritidspolitiker att vara tjänstlediga från förtroendeuppdrag och om andra villkor för fritidspolitiker.

Motionerna

Några motionsyrkanden gäller möjligheten för fritidspolitiker att vara tjänstlediga från förtroendeuppdrag och andra villkor för fritidspolitiker.

Emma Carlsson Löfdahl och Bengt Eliasson (båda FP) i motion 2014/15:797, liksom Rasmus Ling och Maria Ferm (MP) i motion 2014/15:1372, i anslutning till yrkande 1, uppmärksammar avhopp bland förtroendevalda för att det är svårt att få ihop uppdrag som fritidspolitiker med att vara förälder. De förespråkar att fritidspolitiker ges rätt till föräldraledighet. Rasmus Ling och Maria Ferm uppmärksammar även att villkoren för fritidspolitiker ser olika ut i olika kommuner och landsting, både vad gäller arbetsbelastning och förmåner. Det finns rätt till skäligt arvode, ersättning för förlorad arbetsinkomst, och rätt till tjänstledighet under sammanträdestid. För den som studerar finns dock ingen rätt att få igen missad föreläsningstid, och för timvikarier och andra så kan det vara oerhört svårt praktiskt att ta tjänstledigt. De föreslår i yrkande 2 en översyn av hur villkoren för fritidspolitiker kan förbättras.

Även motion 2014/15:833 av Rickard Nordin (C) gäller rätt till tjänstledighet från förtroendeuppdrag, såväl för föräldraledighet som i situationer där man tillfälligt tjänstgör utomlands eller flyttar till annan ort, eller av andra skäl behöver en paus från politiken.

Gällande regler

Bestämmelser om förtroendevalda i kommunerna finns i 4 kap. kommunallagen (1991:900). För att ha rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige ska man enligt 2 § vara folkbokförd i kommunen. Den som har rösträtt är enligt 5 § också valbar till fullmäktige. Vid valen av ledamöter och ersättare i nämnderna samt valen av revisorer och revisorsersättare är den valbar som vid tidpunkten för ett sådant val uppfyller valbarhetsvillkoren.

Om en förtroendevald upphör att vara valbar, upphör enligt 8 § i samma kapitel också uppdraget genast. Fullmäktige får dock besluta att en förtroendevald som valts av fullmäktige får ha kvar sina uppdrag under återstoden av mandattiden.

Regeringen framhöll i propositionen Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80) att denna möjlighet endast kunde ges förtroendevalda i nämnder och fullmäktigeberedningar samt revisorer och revisorsersättare, medan ledamöterna i fullmäktige, som är utsedda direkt av väljarna i de kommunala valen, inte omfattades. Att ge fullmäktige möjlighet att besluta om dispens från valbarhetskravet för fullmäktigeledamöter skulle strida mot väljarnas exklusiva rätt att utse fullmäktigeledamöter.

Våren 2004 redovisade och analyserade regeringen den svenska demokratins utveckling efter 2002 i förhållande till bl.a. målet att antalet förtroendevalda skulle öka i skrivelsen Demokratipolitik (skr. 2003/04:110). Regeringen anförde att ansvaret för att uppnå målet om fler förtroendevalda på lokal nivå var något som framför allt åvilade kommuner, landsting och de politiska partierna, men att regeringen hade i uppgift att kontinuerligt se över de förtroendevaldas villkor och att undanröja eventuella hinder.

Förtroendevalda har enligt 4 kap. 11 § kommunallagen rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för att de ska kunna fullgöra sina uppdrag. Ledigheten ska bl.a. omfatta tid för möten i kommunala organ och andra möten som är nödvändiga för uppdragen. Rätten till ledighet gäller även av fullmäktige utsedda styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och lekmanarevisorer eller motsvarande andra revisorer och deras suppleanter i juridiska personer.

Vidare har förtroendevalda enligt 4 kap. 12 § kommunallagen rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar på grund av uppdraget. Det gäller dock inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid. Rätten till ersättning omfattar också de förlorade socialförsäkringsrättsliga ersättningarna arbetslöshetsförsäkring och föräldraförsäkring. Däremot omfattas inte förluster i sjukbidrag eller förtidspension.

Huvudregeln är att om den förtroendevalda enligt 4 kap. 11 § kommunallagen har rätt till ledighet från anställning så har han eller hon också rätt till ersättning för det inkomstbortfall som uppstår på grund av ledigheten.

Enligt 4 kap. 14 § samma kapitel får fullmäktige besluta att förtroendevalda i skälig omfattning ska få ersättning för resekostnader och andra utgifter som

föranleds av uppdraget, arvode som är förenat med uppdraget, pension samt andra ekonomiska förmåner. Det finns ingen skyldighet för kommunerna och landstingen att utge en sådan ersättning.

Rätten till ekonomiska förmåner för förtroendevalda förstärktes i vissa avseenden 2002. I demokratipropositionen (prop. 2001/02:80) underströks att nationella regler som möjliggör för vidast tänkbara grupper att åta sig ett förtroendeuppdrag måste vägas mot en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Regeringen menade att vikten av nationell likställighet då måste gå före. I likhet med vad som redan gällde borde endast fritidspolitikers villkor omfattas av en obligatorisk reglering. Villkoren för de förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid skulle alltså även fortsättningsvis avgöras lokalt. En reglering borde endast göras för de situationer där den förtroendevalde har haft ett faktiskt ekonomiskt bortfall eller vissa särskilda kostnader.

Med hänsyn till den kommunala självstyrelsen borde ingen harmonisering ske av de frivilliga arvoden, kommuner och landsting ger sina förtroendevalda. Det skulle alltså även fortsättningsvis vara en uppgift för kommuner och landsting att lokalt avgöra vilken arvodesnivå de finner rimlig. De nya reglerna borde därför även fortsättningsvis ha ramlagskaraktär. Den mer exakta utformningen av ersättningsreglerna borde därför vara en uppgift för kommuner och landsting.

Rapporten Folkvaldas villkor i kommunfullmäktige – en studie om representativitet, avhopp och synen på uppdraget

I Statistiska centralbyråns (SCB) rapport Folkvaldas villkor i kommunfullmäktige – en studie om representativitet, avhopp och synen på uppdraget (Demokratistatistik rapport 15, s. 7 f.), som publicerades i februari 2013, hänvisas till en analys av omsättningen bland unga förtroendevalda som visar att 60 procent av dem med ett uppdrag efter 2006 års val till kommunfullmäktige inte längre hade ett uppdrag efter valen 2010. Vidare framgår att avhoppet är ojämnt fördelat mellan olika grupper. Det är i större utsträckning unga och kvinnor som lämnar sina uppdrag i fullmäktige under mandatperioden.

I slutet av mandatperioden var fullmäktigeförsamlingarna mindre representativa än de var direkt efter valen.

Med hjälp av SCB:s register har uppgifter tagits fram om avhopp på grund av att uppdragstagare avlidit eller flyttat från kommunen under mandatperioden.

Avhopp är vanligare bland unga än i övriga åldersgrupper och unga fullmäktigedamöter flyttar i högre utsträckning än äldre. Bland avhoppade under 30 år hade runt 60 procent flyttat till annan kommun under mandatperioderna 2002–2006 och 2006–2010. När det gäller frågan om huruvida ungas rörlighet kan förklara den högre andelen avhopp i den gruppen har analyser gjorts avseende mandatperioden 2002–2006 som visar att en del av

skillnaden mellan åldersgrupper kan förklaras av detta, men inte hela. När man exkluderar personer som under mandatperioden 2006–2010 har avlidit, flyttat till annan kommun eller emigrerat är andelen avhopp bland personer 18–29 år omkring 20 procent, bland personer 30–49 år ungefär 16 procent och bland dem 50 år och äldre runt 8 procent. Alltså finns det skillnader efter ålder som inte beror på detta, även om det förklarar en hel del.

För att få en större förståelse för vad som föranleder avhopp har en enkätstudie genomförts med frågor till dem som har hoppat av sina uppdrag om vilka skäl som låg bakom avhoppet.

Personliga skäl anges ligga bakom de flesta av avhoppet. Till personliga skäl räknas hälsa, arbets- och familjeförhållanden samt flytt. (I rapporten används omväxlande privata och personliga skäl.) Omkring 61 procent uppger att personliga skäl hade den avgörande betydelsen, 21 procent uppger politiska skäl och 18 procent uppger att skälen till avhoppet har varit lika mycket politiska som privata. Av de unga mellan 18 och 29 år uppger 82 procent att personliga skäl hade störst betydelse för avhoppet. Denna andel avtar emellertid med ålder och bland dem som är 65 år och äldre är motsvarande andel 49 procent.

De två vanligaste privata skälen till avhopp är flytt eller förhållanden i arbetslivet. Om man även inkluderar skäl av vad som i enkäten angavs som skäl av viss betydelse kan man konstatera att av de privata skälen är det framför allt förhållanden i arbetslivet som har varit avgörande för avhoppet. Nära 40 procent har angett det som skäl.

När man bryter ner resultaten efter ålder och kön kan man konstatera att det inte är några större skillnader mellan män och kvinnor avseende i vilken utsträckning de har svarat förhållanden i arbetslivet. Däremot kan man se stora skillnader sett över ålder. I gruppen 18–29 år uppger 51 procent och i gruppen 30–49 år 53 procent att förhållanden i arbetslivet haft avgörande eller viss betydelse för avhoppet.

Samma sak gäller för skälet flytt från kommunen: inga större könsskillnader kan konstateras men däremot åldersskillnader. Ungefär 64 procent av de unga uppger att det har haft betydelse för avhoppet. Det betonas att detta stämmer väl med resultatet från den registerstudie som redovisats tidigare i rapporten. (I en fotnot påpekas att enkätundersökningen enbart inkluderat avhopp som skett fr.o.m. valet 2010 t.o.m. augusti 2012.)

Omkring 28 procent har angett att familjeförhållanden haft betydelse för avhoppet. Det är en större andel kvinnor än män som uppger familjeförhållanden som skäl, 33 procent jämfört med 22 procent. Det är även i högre utsträckning personer i åldern 30–49 år som uppger familjeförhållanden. Hela 38 procent i denna grupp, vilket kan jämföras med 21 procent bland dem i åldern 50–64 och 17 procent bland dem i åldern 65 år eller äldre.

Av dem som har barn är det 27 procent som uppger att familjeförhållanden hade avgörande betydelse för avhoppet. Bland dem som har barn under 6 år är andelen högre, 33 procent.

2014 års demokratiutredning

Regeringen har gett en särskild utredare, biträdd av en referensgrupp med företrädare från riksdagspartierna, i uppdrag att analysera behovet av och utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och för att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen (Ju 2014:19, dir. 2014:111). Utredaren ska bl.a.

- föreslå åtgärder som kan bidra till att fler personer erbjuds respektive väljer att åta sig politiska förtroendeuppdrag
- analysera formerna för delaktighet och inflytande mellan valen och identifiera samhällsförändringar som kan påverka det demokratiska deltagandet på sikt
- föreslå åtgärder som kan stärka individens möjligheter till delaktighet och inflytande under mellanvalsperioder och
- belysa frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande.

Utredaren ska föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms befogade. Det ingår dock inte i uppdraget att föreslå ändringar i grundlag eller i riksdagsordningen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2015.

I direktiven anförs (s. 5 f.) att för att personer som engagerar sig partipolitiskt inte ska behöva välja att avstå från eller i förtid lämna ett uppdrag som förtroendevald är det viktigt att de bestämmelser som styr villkoren för förtroendevalda är anpassade till de levnadsförhållanden som råder i samhället. År 2002 trädde ett antal ändringar i kommunallagen i kraft som syftade till att förbättra ersättnings- och arbetsvillkoren för de förtroendevalda (prop. 2000/2001:80, bet. 2001/02:KU14, rskr. 2001/02:190). Dessa förändringar rörde bl.a. rätten till ledighet från anställning samt rätten till skälig ersättning för arbetsinkomst och andra ekonomiska förmåner som förlorats på grund av uppdraget.

En översyn av tillämpningen av de ändrade reglerna för ersättnings- och arbetsvillkoren för de förtroendevalda redovisades i regeringens skrivelse Demokratipolitik (skr. 2003/2004:110). I denna betonade regeringen behovet av ytterligare uppföljning. Förutsättningarna för arbetet som politiskt förtroendevald har dessutom förändrats sedan de nu gällande reglerna infördes.

Utredaren ska därför i fråga om villkoren för de förtroendevalda

- undersöka hur kommuner och landsting tillämpar bestämmelser om ersättning, rätt till ledighet från anställning och andra bestämmelser som påverkar möjligheten att verka som förtroendevald och vid behov föreslå författningsändringar som kan bidra till att färre väljer att avvisa förtroendeuppdrag eller att lämna sådana uppdrag i förtid, och
- föreslå hur arbetet i kommun- och landstingsfullmäktige och i kommun- och landstingsnämnder kan förändras för att färre ska välja att avvisa förtroendeuppdrag eller lämna sådana uppdrag i förtid.

Utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden

Utredningen om en kommunallag för framtiden har i sitt betänkande (SOU 2015:24 s. 655 f.) föreslagit att om en förtroendevald som valts av fullmäktige upphör att vara valbar, upphör också uppdraget vid nästa fullmäktigesammanträde, om inte fullmäktige beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sitt uppdrag under återstoden av mandattiden. Förslaget innebär att de förtroendevalda trots att de inte längre uppfyller valbarhetskriteriet har kvar sina förtroendeuppdrag och kan delta i handläggningen och fatta beslut, i vart fall fram till nästa fullmäktigesammanträde. Det gäller de förtroendevalda som är valda av fullmäktige till ledamöter i nämnder m.m. Utredningen anser att förslaget är motiverat av kommunaldemokratiska skäl eftersom det främjar framför allt unga förtroendevaldas möjligheter att engagera sig i kommunalpolitiken även om de en kortare tid är bosatta på en annan ort.

Tidigare behandling

Motioner med motsvarande innebörd som de nu aktuella har återkommande behandlats av utskottet.

Våren 2004 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om förtroendevaldas situation (bet. 2003/04:KU19 s. 46). Motionärerna begärde åtgärder för att förändra förtroendeuppdragets utformning så att fler människor attraherades av det och pekade bl.a. på det ekonomiskt betungande i att delta i politiskt arbete på kommunal nivå. Utskottet instämde i vad regeringen hade anfört i demokratiskrivelsen om betydelsen av fritidspolitiker i den kommunala demokratin. Utskottet noterade att regeringen inlett diskussioner med riksdagspartierna om de förtroendevaldas situation. Vidare hade regeringen aviserat i demokratiskrivelsen att den under mandatperioden skulle ta initiativ till informations-, kunskaps- och erfarenhetsutbyte med kommuner och landsting avseende de förtroendevaldas situation. Mot denna bakgrund avstyrktes motionsyrkandet.

I betänkandet avstyrktes också en motion om tillfällig ledighet från förtroendeuppdrag. Vad gällde möjlighet till ledighet från förtroendeuppdrag i kommuner och landsting, t.ex. i samband med föräldraledighet, ville utskottet betona att uppdraget för huvuddelen av de förtroendevalda är ett fritidsuppdrag. Själva förtroendeuppdraget utövades då vid sidan av ett förvärvsarbete, och det gick således inte att sätta likhetstecken mellan ledighet från förvärvsarbete och ledighet från förtroendeuppdrag. Det nämndes i sammanhanget att riksdagen under det föregående riksmötet fattat beslut om ändringar i kommunallagen som bl.a. innebar att förtroendevalda, som inte fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid, ges rätt till skäligen ersättning för de ekonomiska förmåner, t.ex. föräldrapenning, som de förlorar på grund av sitt förtroendeuppdrag. För såvitt det ändå förelåg behov av att vara ledig under en längre tid från ett förtroendeuppdrag var enligt utskottets mening de nuvarande bestämmelserna i kommunallagen om inkallande av ersättare och deras tjänstgöring tillfyllest.

Frågan om föräldraledighet för förtroendevalda togs åter upp hösten 2009 i betänkande 2009/10:KU4 (s. 18). Utskottet gjorde samma bedömning som våren 2004 och hänvisade till att det i fråga om de förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid framhållits i förarbetena till ändringarna 2002 (prop. 2001/02:80) att behovet av regler om förtroendevaldas villkor ska vägas mot en inskränkning i den kommunala självstyrelsen, och villkoren för dessa grupper skulle även fortsättningsvis avgöras lokalt.

Våren 2011 och våren 2013 vidhöll utskottet sina tidigare ställningstaganden (bet. 2010/11:KU24 s. 18, bet. 2013/14:KU12 s. 33).

Utskottets ställningstagande

Utredningen om en kommunallag för framtiden har lämnat ett förslag som innebär att de förtroendevalda trots att de inte längre uppfyller valbarhetskriteriet har kvar sina förtroendeuppdrag och kan delta i handläggningen och fatta beslut, i vart fall fram till nästa fullmäktigesammanträde.

Vidare har 2014 års demokratiutredning i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder som kan bidra till att fler personer väljer att åta sig politiska förtroendeuppdrag, analysera formerna för delaktighet och inflytande mellan valen och identifiera samhällsförändringar som kan påverka det demokratiska deltagandet på sikt, föreslå åtgärder som kan stärka individens möjligheter till delaktighet och inflytande under mellanvalsperioder och belysa frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande. Utredningen ska undersöka hur kommuner och landsting tillämpar bestämmelser om ersättning, rätt till ledighet från anställning och andra bestämmelser som påverkar möjligheten att verka som förtroendevald och vid behov föreslå författningsändringar som kan bidra till att färre väljer att avvisa förtroendeuppdrag eller att lämna sådana uppdrag i förtid och föreslå hur arbetet i kommun- och landstingsfullmäktige och i kommun- och landstingsnämnder kan förändras för att färre ska välja att avvisa förtroendeuppdrag eller lämna sådana uppdrag i förtid.

För att inte föregripa den fortsatta beredningen av betänkandet En kommunallag för framtiden och med hänsyn till det pågående arbetet i 2014 års demokratiutredning föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2014/15:833 (C), 2014/15:797 (FP) och 2014/15:1372 yrkandena 1 och 2 (MP).

Förtroendevaldas roll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en handlingsplan för att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikernas roll.

Motionen

Lise Nordin och Carl Schlyter (båda MP) begär i motion 2014/15:1686 yrkande 4 en handlingsplan för att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikernas roll. De anför att fritidspolitiker lätt hamnar i underläge visavi heltidspolitiker med betydligt bättre möjlighet att studera frågor och bakgrund och tjänstemän som trots att de inte är valda till något uppdrag har stora möjligheter att påverka beslut som fattas. Kommuner har därför valt att minska antalet förtroendevalda, bl.a. genom sammanslagningar och avskaffande av nämndstrukturer. Motionärerna anser att regeringen borde återkomma till riksdagen med en handlingsplan för hur antalet fritidspolitiker skulle kunna öka och fritidspolitikernas roll stärkas.

Demokratiutredningen

2014 års demokratiutredning (Ju 2014:19, dir. 2014:111) har i uppdrag att analysera behovet av och utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och för att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå åtgärder som kan bidra till att fler personer erbjuds respektive väljer att åta sig politiska förtroendeuppdrag
- analysera formerna för delaktighet och inflytande mellan valen och identifiera samhällsförändringar som kan påverka det demokratiska deltagandet på sikt
- föreslå åtgärder som kan stärka individens möjligheter till delaktighet och inflytande under mellanvalsperioder och
- belysa frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande.

Utredaren ska föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms befogade. Det ingår dock inte i uppdraget att föreslå ändringar i grundlag eller i riksdagsordningen.

I direktiven anføres (s. 4) att den ökade uppdragskoncentrationen kan påverka folkvaldas benägenhet att lämna sina uppdrag i förtid. Med ett stort antal avhopp och ett minskat antal partipolitiskt aktiva ökar risken för tomma stolar

i fullmäktige. På sikt kan det minskade intresset för partipolitiskt engagemang utgöra en utmaning för demokratins funktionssätt.

Utredaren ska därför vad gäller denna fråga

- analysera orsakerna till det minskade medlemsantalet i de politiska partierna
- analysera hur de politiska partiernas roll i demokratin och hur rollen som politiskt förtroendevald påverkas av ett minskat medlemsantal i de politiska partierna och
- bedöma behovet av åtgärder för att möta de demokratiutmaningar som ett minskat intresse för partipolitiskt engagemang kan leda till.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2015.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om en handlingsplan för att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikers roll behandlades under förra valperioden i sak i betänkandet 2011/12:KU3 (s. 19 f.) samt därefter förenklat i betänkandena 2012/13:KU22 och 2013/14:KU12.

Våren 2012 ansåg utskottet att motionärernas önskemål om att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikers roll förtjänade beaktande. Hur detta ska uppnås får dock, anförde utskottet, anses i första hand vara en fråga för kommuner och landsting och de politiska partierna. Utskottet avstyrkte därför motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen framhålla att önskemålet om att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikers roll förtjänar beaktande. Demokratiutredningens arbete kan komma att bidra med värdefulla insikter i denna fråga. Utskottet vill även peka på det ansvar i denna fråga som ligger på kommuner och landsting och på de politiska partierna. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:1686 yrkande 4 (MP).

Titeln borgmästare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om titeln borgmästare.

Motionen

Thomas Finnborg (M) anser i motion 2014/15:1840 att regeringen bör genomföra en översyn av möjligheterna att ersätta titeln kommunstyrelsens ordförande med titeln borgmästare – allt annat lika.

Motionären anför att titeln borgmästare genom historien har haft olika innebörd och hierarkisk höjd, men att ordet i modern tid har kommit att bli synonymt med den roll, det mandat och det uppdrag som tillkommer innehavaren av titeln ”kommunstyrelsens ordförande”.

Borgmästartiteln är mycket vanlig runt om i världen och kan därför sägas vara internationellt erkänd. I Sverige används titeln borgmästare aningen godtyckligt – främst då i internationella sammanhang, t.ex. i översättningar och vid möten. Även olika personer kan avses med titeln borgmästare; ibland avses kommunstyrelsens ordförande, ibland kommunfullmäktiges ordförande och ibland även kommunalråd.

För att undvika godtycklighet bör regeringen därför genomföra en översyn av möjligheten att ersätta titelnamnet ”kommunstyrelsens ordförande” med titelnamnet ”borgmästare” – allt annat lika.

Bakgrund och tidigare behandling

Historiskt sett har borgmästare förekommit i Sverige sedan 1200-talet. Stadens rättskipning och förvaltning sköttes under medeltiden av en krets borgare, det s.k. rådet, vars främsta medlem kallades borgmästare. De var ursprungligen kommunala förtroendemän men utsågs sedan 1600-talet av regeringen. Fram till 1965 var borgmästaren ordförande i magistraten, som tillsammans med allmän rådstuga och drätselkammaren var organ för städernas lokala förvaltning. Genom kommunallagsreformen 1953 togs magistraternas kommunala uppgifter i städerna bort. År 1965 överfördes magistratens återstående uppgifter på länsstyrelserna och polismyndigheterna. Magistraten utgjordes av samma personer som rådhusrätten, stadens domstol, där borgmästaren var ordförande. Titeln borgmästare upphörde 1971, då härads- och rådhusrätter ersattes av tingsrätter. Tingsrätt blev benämningen på allmän underrätt och lagman benämningen på tingsrättens ordförande. I städer utan magistrat fanns fram till 1953 alltid s.k. kommunalborgmästare som valdes av stadsfullmäktige. I vissa andra länder är borgmästare ofta benämningen på styresmän för kommuner.

I betänkandet 1997/98:KU4 anförde utskottet att det är svårt att argumentera för att titeln borgmästare generellt borde införas som en benämning på kommunstyrelsens ordförande, med hänsyn till att borgmästarfunktionen i Sverige historiskt sett inte i första hand var av politisk karaktär. Mot bakgrund av att borgmästarebegreppet i det nutida Sverige framstår som diffust, borde det enligt utskottet inte införas generellt som förespråkades i den då aktuella motionen, vilken avstyrktes.

I betänkandena 1998/99:KU21, 2012/13:KU22 och 2013/14:KU 12 vidhöll utskottet, med något varierande skrivningar, sin uppfattning. Vid den senaste behandlingen våren 2014 fann utskottet (bet. 2013/14:KU12 s. 24) det fortfarande svårt att argumentera för att titeln borgmästare generellt skulle införas som en benämning på kommunstyrelsens ordförande, med hänsyn till att borgmästarfunktionen i Sverige historiskt sett inte i första hand var av politisk karaktär. Vidare noterade utskottet att andra benämningar än kommunalråd,

landstingsråd och oppositionsråd kan användas för dessa institut. Utskottet vidhöll sin tidigare inställning och föreslog att riksdagen skulle avslå den då aktuella motionen.

Vital kommunal demokrati

Riksdagen beslutade den 27 november 2013 om en ändring i 4 kap. 2 § kommunallagen (1991:900) så att det framgår av paragrafens andra stycke att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska ha benämningen kommunalråd, landstingsråd eller oppositionsråd eller en annan benämning som fullmäktige bestämmer (prop. 2013/14:5, bet. 2013/14: KU7, rskr. 2013/14:71).

I propositionen angav regeringen bl.a. (s. 97) att syftet med ändringen var att förtydliga att det i kommunallagen finns bestämmelser om förtroendevalda som fullgör sina uppdrag på hel- eller deltid. Genom ändringen kommer lagen på ett korrekt sätt att återge att de förtroendevalda har olika roller i styrningen av kommuner och landsting. Någon förändring av gällande rätt var inte avsedd.

Vidare anförde regeringen att friheten för kommuner och landsting att utforma kommunalrådsinstitutet utifrån egna utgångspunkter kvarstår. Även andra benämningar än kommunalråd, landstingsråd och oppositionsråd kan naturligtvis användas. Likaså kan dessa benämningar användas även för en förtroendevald som är verksam i mindre omfattning än ”betydande del av heltid”.

Utskottet tillstyrkte propositionens förslag i denna del. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:1840 (M).

Kommunala bolagsstyrelser tillträde

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kommunala bolagsstyrelser tillträde.

Motionen

Eva Lohman och Saila Quicklund (båda M) begär i motion 2014/15:2470 en översyn av de regler som finns för kommunala bolagsstyrelser tillträde för att komma till rätta med de problem som i dag hindrar nya kommunala bolagsstyrelser från att börja verka i tid.

Motionärerna anför att när ett val till kommun-, landstings- eller regionfullmäktige är genomfört ska den nyvalda församlingen utse representanter i styrelserna i de bolag där kommunen är ägare. Vid ett maktskifte eller då ordförande eller ledamöter byts ut av andra skäl innebär detta att en ny styrelse står och väntar på att ta över. Från det att styrelsen utses måste bolagsstämma hållas innan den nya styrelsen formellt kan tillträda. I dag ser vi, anför motionärerna, dock allt fler exempel på att detta drar ut på tiden. I många fall kan den nya styrelsen inte tillträda och börja verka förrän i slutet av april året därpå. Detta beror på att bolagsstämman äger rum först när föregående års bokslut och revisionsberättelse hunnit avhandlas i fullmäktigeförsamlingen. Bolagsstämmans roll är ju att bekräfta huvudmannens beslut, som fattats i fullmäktigeförsamlingen.

Det är enligt motionärerna inte rimligt att en nyvald ordförande och styrelse inte ska kunna dra igång styrelsearbetet och arbetet med bolagets verksamhet förrän så långt in på det nya året. Det gör att bolagets verksamhet kan bli lidande, eftersom den avgående styrelsen inte påbörjar några nya projekt under den övergångstid som följer efter valet. För att kommunens bolag ska kunna utvecklas och de förtroendevalda ha möjlighet att göra det bästa av sitt uppdrag bör denna övergång ske snabbare.

Gällande regler

Ett aktiebolags styrelse svarar, enligt 8 kap. 4 § aktiebolagslagen (2005:551), för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Styrelsen ska fortlöpande bedöma bolagets och, om bolaget är moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation. Vidare ska styrelsen se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Enligt 8 kap. 8 § ska styrelsen i ett aktiebolag utses av bolagsstämman. I bolagsordningen får det föreskrivas att en eller flera styrelseledamöter ska utses på annat sätt. Styrelsen eller en styrelseledamot får inte ges rätt att utse styrelseledamöter.

Ordinarie bolagsstämma ska enligt 7 kap. 10 § aktiebolagslagen hållas av aktieägarna inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår; där ska styrelsen lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernredovisningen och koncern revisionsberättelsen (årsstämma). Enligt 11 § samma kapitel ska vid årsstämman beslut fattas

- om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen
- om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen

- om ansvarsfrihet gentemot bolaget för styrelseledamöterna och den verkställande direktören och
- i annat ärende som bolagsstämman enligt denna lag eller bolagsordningen ska behandla.

I bolagsordningen får det, enligt 7 kap. 12 §, föreskrivas att aktieägarna varje år ska hålla ytterligare en eller flera ordinarie bolagsstämmor.

Om styrelsen anser att det finns skäl att hålla bolagsstämman före nästa ordinarie bolagsstämman ska den, enligt 7 kap. 13 § aktiebolagslagen, kalla till extra bolagsstämman. Styrelsen ska även kalla till extra bolagsstämman om en revisor i bolaget eller ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget skriftligen begär att en sådan bolagsstämman sammankallas för att behandla ett angivet ärende. Kallelsen ska i så fall utfärdas inom två veckor från det att begäran kom in till bolaget.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade en likalydande motion våren 2013 (bet. 2012/13:KU22 s. 36 f.). Utskottet anförde då att mot bakgrund av de uppgifter som åvilar ett aktiebolags styrelse enligt aktiebolagslagen och vikten av att frågan om ansvarsfrihet för styrelsen m.m. behandlas i vederbörlig ordning, såg utskottet inte skäl att förespråka en sådan översyn som motionärerna begär. Utskottet avstyrkte motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:2470 (M).

Kommuners möjlighet att underlätta för företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kommuners möjlighet att underlätta för företag.

Motionen

Tomas Eneroth och Monica Haider (båda S) anför i motion 2014/15:1158 att regeringen bör överväga möjligheterna till ett tillägg till den pågående översynen av kommunallagen. Enligt motionärerna behöver den nuvarande regleringen moderniseras i syfte att stärka kommunernas möjligheter att underlätta för redan etablerade företag och för att underlätta nyetablering av företag. De anför att det är en viktig uppgift för kommunen att försöka stimulera företag att etablera sig i kommunen och underlätta för redan etablerade företag att utvecklas och växa. Det är bra med ett starkt kommunalt

engagemang i näringslivsfrågor, och kommuner måste få rimliga förutsättningar att bedriva aktiv näringspolitik. Att vara positiv till satsningar inom näringslivet och att medverka i och stödja samarbetsprojekt mellan företag är mycket viktigt inte minst i små kommuner.

Gällande regler

Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter innehåller bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt kommunallagen (1991:900).

Enligt 3 kap. 6 § lagen om vissa kommunala befogenheter får kommuner tillgodose små företags behov av lokaler i kommunen under förutsättning att verksamheten inriktas på företagarkollektivet i allmänhet. Om det finns särskilda skäl får kommuner tillgodose enskilda företags behov av lokaler i kommunen.

Genom bestämmelsen i 3 kap. 6 § första stycket tydliggörs att kommuner får tillgodose små företags behov av lokaler i kommunen under förutsättning att verksamheten inriktar sig på företagarkollektivet i allmänhet (prop. 2008/09:21 s. 98 f.). Bestämmelsen tydliggör således kommunernas befogenheter i förhållande till bestämmelsen i 2 kap. 8 § första stycket kommunallagen. Vilken verksamhet som bedrivs i lokalerna saknar betydelse för bedömningen av kompetensenligheten. I begreppet tillhandahålla innefattas, enligt författningskommentaren, att uppföra eller förvärva lokaler i syfte att tillgodose företagets behov, men även att hyra ut lokaler som redan finns i kommunens ägo. Vad som avses med begreppet små företag får bedömas från fall till fall, dock kan kommissionens rekommendation (2003/361/EG) av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag tjäna som vägledning. Enligt denna rekommendation avses med små företag fristående företag och företag som tillsammans med partnerföretag eller anknutna företag har färre än 50 anställda och antingen har en omsättning eller en balansomslutning som motsvarar högst 10 miljoner euro per år.

Genom bestämmelsen i paragrafens andra stycke ges kommuner en rätt att tillhandahålla lokaler även till enskilda företag, under förutsättning att särskilda skäl föreligger. Bestämmelsen utvidgar således kommunernas befogenheter i förhållande till bestämmelsen i 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen. Med begreppet enskilda företag avses såväl mindre som större företag. Avsikten är dock inte att det ska vara fråga om specialanpassade lokaler. I begreppet särskilda skäl ligger en begränsning genom att det är en grundförutsättning för tillhandahållandet av lokaler att det enskilda företaget bedöms sakna möjlighet att självt göra investeringen. I rekvisitet särskilda skäl finns också en begränsning såtillvida att det ska ha framkommit att privata aktörer inte är beredda att göra investeringen. Förutom dessa grundläggande förutsättningar krävs det också att det finns omständigheter i det specifika fallet som kan anses utgöra särskilda skäl för tillhandahållandet av lokaler. Som exempel på när sådana särskilda skäl kan anses föreligga kan nämnas fall då kommunen

utgör stödområde enligt förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd. Även investeringar i uppföranden av teknikparker som är avsedda både för små och enstaka större företag kan i vissa fall omfattas av rekvisitet ”särskilda skäl” i bestämmelsen.

Bestämmelserna i paragrafen omfattar endast kommuner, inte landsting. (Av 1 kap. 3 § framgår att i samtliga fall då kommuner tillhandahåller lokaler till företag ska verksamheten ske på affärsmässiga grunder.)

Utredningsbetänkandet En kommunallag för framtiden

Utredningen om en kommunallag för framtiden har inte haft i uppdrag att utreda och föreslå ändringar i relationen mellan staten och den kommunala sektorn eller den kommunala kompetensen i övrigt (SOU 2015:24 s. 450 f.). Nämnas bör dock att utredningen föreslår ett förtydligande om att kommunernas och landstingens möjligheter att utöva sina befogenheter kan begränsas av reglerna om statsstöd. I betänkandet En kommunallag för framtiden anförs att den möjlighet som finns att ge stöd till det privata näringslivet men även att bedriva verksamhet i egen regi eller genom egna bolag kan begränsas av EU-rättens statsstödsregler. Utredningen föreslår därför att det i kommunallagen klargörs att utrymmet för att utöva sina befogenheter, dvs. att bedriva egen näringsverksamhet, att stödja det privata näringslivet liksom att utöva den allmänna kompetensen i den mån den innefattar ekonomisk verksamhet, kan begränsas av reglerna om statsstöd.

Vidare föreslår utredningen (s. 451 f.) att det i kommunallagen ska föras in en bestämmelse som tydliggör att kommuner och landsting inom sina befogenheter har rätt att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse enligt unionens fördrag.

Tidigare behandling

Motioner med samma innebörd som den nu aktuella behandlades i ärendet om lagen om vissa kommunala befogenheter (bet. 2008/09:KU5 s. 18). Utskottet avstyrkte de då aktuella motionerna med hänvisning till att ett domstolsavgörande som motionärerna hade hänvisat till hade diskuterats i det utredningsarbete som föregått propositionen Kommunala kompetensfrågor m.m. (prop. 2008/09:21). Våren 2010 behandlades en motion av samma motionärer om samma sak i förenklad form (bet. 2009/10:KU4).

Våren 2013 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte den då aktuella motionen (bet. 2012/13:KU22 s. 30).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:1158 (S).

Kommuners deltagande i fristadssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i betänkandet om yttrandefrihetens stora vikt och att det är angeläget att Sverige kan bidra med fristäder åt förföljda författare och konstnärer. När det finns en lagakraftägande dom i ett nu pågående mål om en kommuns deltagande i fristadssystemet bör regeringen analysera om det då finns behov av en översyn av regelverket.

Jämför reservation 3 (SD)

Motionen

I motion 2014/15:1752 anser Elin Lundgren m.fl. (S, MP) att kommuner måste ha fortsatt tillåtelse att delta i fristadssystemet. Om den fortsatta rättsliga hanteringen visar att det är nödvändigt anser motionärerna att samarbetet uttryckligen bör tillåtas av statsmakterna. Detta stöd för yttrandefriheten borde vara självklart i vårt land.

Fristadssystemet

Ett fyrtiotal städer i Europa, samt Mexico City och Miami, har samlats i det internationella nätverket International Cities of Refuge Network – ICORN. År 1994 började man bygga ett nätverk av europeiska storstäder som tog emot författare i behov av skydd. Samarbetsnätverket ICORN bildades 2006 av några europeiska städer och har sin bas i norska Stavanger. ICORN upprättar en lista på förföljda författare som kan erbjudas en fristad hos någon av de anslutna städerna. Författare inom alla genrer kan ansöka om att bli uppsatta på denna lista – även redaktörer och tecknare. En samarbetspartner för ICORN är Internationella PEN, som genom underavdelningen Writers in Prison Committee ansvarar för research av och lägesrapporter om författares situation i olika länder. Administrationscentret i Stavanger utgör en kommunikationscentral för både ICORN-städerna och gästförfattarna.

Fristadsprogrammet drivs av enskilda städer och ICORN är en samarbetsorganisation för städerna.

Vissa grundläggande åtaganden regleras i ett avtal med samarbetsorganisationen ICORN. Staden förbinder sig t.ex. att varje månad betala ut ett stipendium till fristadsförfattaren. Därtill ska man kunna erbjuda ett lämpligt, kostnadsfritt boende samt stå för rimliga kringkostnader, såsom el, vatten, tv, datoruppkoppling och telefon. Staden/kommunen ska också avdela en

kontaktperson – en koordinator som har i uppgift att integrera gästförfattaren i stadens kulturliv och förmedla kontakter med sociala och kollegiala nätverk. Koordinatören är också stadens representant i ICORN, till vilken staden också förbinder sig att betala en årlig medlemsavgift.

Statens kulturråd, fortsättningsvis kallat Kulturrådet, har i uppdrag att i internationella sammanhang främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering. Kulturrådet ska inom ramen för sitt uppdrag verka för synergier mellan kulturpolitiska och biståndspolitiska insatser. Kulturrådet ska vidare verka för fler fristäder för förföljda konstnärer samt för att de fristads-konstnärer som finns i Sverige ska få ökad möjlighet att bli en del av offentligheten. Uppdraget ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter och organisationer i det civila samhället samt med kommuner och landsting. (Det sagda framgår av Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Statens kulturråd, punkt 6 under rubriken Pågående uppdrag; för budgetåret 2014 fanns motsvarande text i regleringsbrevet punkt 8 under rubriken Pågående uppdrag.)

I budgetpropositionen för 2015 anges under rubriken Kulturens roll i biståndet (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17 s. 48) att fristadsförfattare utgör centrala förändringsaktörer inom kulturområdet. Kulturrådet har i uppdrag att verka för att fler fristäder kommer till stånd för förföljda konstnärer. Kulturrådets verksamhet för fristadsförfattare synliggör tydliga synergier mellan kulturpolitiska insatser och det biståndspolitiska målet. I en tabell som gäller bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsförmedling 2011–2013 framgår att punkten övrigt, som bl.a. innefattar fristadsförfattare, uppgick till 3 491 000 kr 2011, till 2 514 000 kr 2012 och till 1 229 000 kr 2013.

I Kulturrådets årsredovisning för 2014 anges (s. 62) att Kulturrådet har regelbundna kontakter med relevanta aktörer för breddning av fristadsrörelsen och använder numera begreppet fristadskonstnär i stället för fristadsförfattare som tidigare. Kulturrådet har medverkat vid konferenser och möten inom området, i Uppsala, Köpenhamn, Ljubljana och Malmö för att stärka kontakter med befintliga nätverk. De kontakter som Kulturrådet haft med fristadskoordina-torer i Sverige är uppskattade och Kulturrådets närvaro har ett starkt symbolvärde.

På samma ställe redovisas att Gävle under året har fattat beslut om att bli fristad och ansökt om medlemskap i ICORN (fristädernas organisation). Gävles ambition har varit att ta emot en bildkonstnär och vid ICORN:s årsmöte godkändes Gävle som medlem. ICORN öppnade för breddning av fristäder för konstnärer under en provperiod på fyra år.

Det finns i dag ett tiotal fristäder i Sverige. ICORN har elva svenska medlemmar, de flesta är städer men även ett par regioner är medlemmar. Av de elva medlemmarna tar tio emot fristadskonstnärer. Vissa fristäder har flera platser och tar då vanligtvis emot två konstnärer som är verksamma inom olika konstområden.

I de regionala dialogerna har frågan lyfts vid ett antal tillfällen med ett positivt gensvar, vilket visar på ökat intresse från regionerna.

Projektbidrag om 491 000 kr fördelades under året, främst till insatser som främjar fristadskonstnärernas möjlighet att ta del av det offentliga kulturlivet men också till insatser som bidrar till en breddning av fristadsarbetet, bl.a. ett nationellt möte för fristadskoordinatorer, fristadskonstnärer och andra aktörer inom området.

På Kulturrådets webbplats publicerades den 28 augusti 2012 en digital handbok för svenska fristäder för förföljda författare och konstnärer. Handboken är även avsedd att vara ett stöd för städer i Sverige som vill undersöka möjligheten att bli en fristad.

I ett förord till handboken, med rubriken Med yttrandefriheten som grund skriver Kerstin Brunnberg, dåvarande styrelseordförande för Kulturrådet, bl.a. följande.

Kulturrådet har tillsammans med regeringen och flera kommuner och landsting framgångsrikt drivit frågan om fristäder för förföljda konstnärer. Det är min förhoppning att denna webbplats ska bidra till kraften i detta arbete, både som praktisk handledning och som tecken på ett arbete som måste göras för att skapa reella förutsättningar för att denna frihet ska kunna utnyttjas.

Gällande regler

Enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) får kommuner och landsting själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan.

Av 10 kap. 1 § regeringsformen följer att det är regeringen som företräder Sverige internationellt och som ingår överenskommelse med annan stat eller med mellanfolklig organisation. Kommuners och landstings samarbete med utländska dito betraktas inte som internationella överenskommelser med en annan stat (Erik Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl., 2012, s. 478). Svenska kommuner och landsting har inte enligt regeringsformen eller annan lag någon befogenhet att träffa avtal för svenska statens räkning. Regeringsformen lägger dock inte några hinder i vägen för svenska kommuners eller landstings samarbete med t.ex. andra nordiska kommuner. Gränserna för kommunernas och landstingens befogenhet att delta i internationellt samarbete avgörs av vad som följer av deras allmänna kompetens enligt kommunallagen och de olika specialförfattningarna på det kommunala området.

Kommuner och landsting kan i vissa fall engagera sig i verksamhet som sträcker sig utanför rikets gränser utan att ett sådant engagemang kommer i konflikt med lokaliseringsprincipen. Utrikes- och biståndspolitik hör annars traditionellt sett till det statliga ansvarsområdet. Vissa undantag finns dock i speciallag.

I 5 kap. lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter finns bestämmelser om tjänsteexport och internationellt bistånd. Vidare kan nämnas att

kommuner och landsting, enligt 1 kap. 4 § samma lag, får bistå utländska studerande som med stöd av svenskt utvecklingsbistånd vistas i kommunen eller landstinget för studier eller annan utbildning. Bistånd får ges genom åtgärder som syftar till att underlätta vistelsen samt till att främja välfärden och trivseln för den studerande.

Det finns inte någon särskild lagreglering av den kommunala kompetensen vid samarbete mellan vänorter eller vänregioner. Om samarbetet är kompetensenligt får bedömas mot bakgrund av kommunallagens bestämmelser om den kommunala kompetensen och den särskilda lagstiftning som finns för kommunal tjänsteexport och internationell biståndsverksamhet. Regeringen har bedömt att det inte behövs någon ytterligare kompetensutvidgande lagstiftning för att kommunerna och landstingen ska kunna medverka i ett normalt vänorts- eller vänregionssamarbete, se propositionen Kommuner och landsting i internationell samverkan (prop. 2000/01:42 s. 45).

Opinionsyttringar som rör Sveriges förhållande till andra länder anses enligt praxis inte utgöra en kommunal angelägenhet såvida de inte har stöd i särskilda bestämmelser (RÅ 1990 ref. 9). Frågor av denna art ankommer enligt regeringsformen på regeringen och riksdagen. Däremot har kommunfullmäktiges beslut om deltagande i en västsvensk EG-representation i Bryssel samt om anslag till densamma ansetts kompetensenligt (RÅ 1994 ref. 23). Verksamheten var i det aktuella fallet så gott som helt inriktad på att främja näringslivet i Västsverige, varför den inte allmänt sett kunde sägas vara en exklusiv angelägenhet för staten.

Kommunfullmäktige i Gävle kommuns beslut att göra Gävle till fristadskommun

Kommunfullmäktige i Gävle kommuns beslut att göra Gävle till fristadskommun har överklagats; domen med laglighetsprövning har inte vunnit laga kraft.

Förvaltningsrätten i Falun upphävde i en dom den 1 juli 2014 kommunfullmäktige i Gävle kommuns beslut om att göra kommunen till fristadskommun på den grunden att beslutet att Gävle kommun ska ansöka om medlemskap i ICORN faller utanför den kommunala kompetensen enligt 2 kap. 1 § kommunallagen och därför är olagligt enligt 10 kap. 8 § kommunallagen.

Förvaltningsrätten anförde bl.a. följande.

Trots att fullmäktiges beslut om medlemskap i ICORN i och för sig är ett beslut inom kulturområdet kan förvaltningsrätten inte bortse ifrån att ett av de angivna syftena med ICORN:s verksamhet är att ge en signal till bl.a. förtryckande stater om att det finns ett alternativ till tystnad. Beslut som skickar sådana signaler måste enligt förvaltningsrätten anses vara av utrikespolitisk karaktär. Med utrikespolitik avses den politik som Sverige för gentemot andra stater, i syfte att tillgodose sina intressen. Genom utrikespolitiken strävar Sverige efter att uppnå säkerhetsmål, välfärds mål och ideologiska mål. Utrikespolitik är en statlig angelägenhet. De begränsade kommunala befogenheterna på det utrikespolitiska området är beroende av speciallagstiftning.

Förvaltningsrätten gör därefter bedömningen att ingen speciallagstiftning medger en kommun rätten att fatta beslut om medlemskap i ICORN.

Slutligen noterar förvaltningsrätten de kulturpolitiska målen som riksdagen beslutade 2009, och anför att "[d]et finns enligt förvaltningsrätten emellertid inget stöd i detta politiska dokument för att kommuner ska kunna fatta beslut av utrikespolitisk karaktär".

Kammarrätten i Sundsvall har i en dom den 25 mars 2015 (mål nr 1889-14) ändrat förvaltningsrättens dom på det sätt att kommunfullmäktiges beslut inte ska upphävas.

I sin bedömning uttalade kammarrätten bl.a. följande.

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att ett beslut om medlemskap i ICORN är ett beslut inom kulturområdet men att det också tangerar det utrikespolitiska området i och med att beslutet innebär att viss kritik riktas mot bildkonstnärens förhållanden i sitt hemland. Den omständigheten att det är ICORN och inte Gävle kommun som sköter såväl urval som kriterierna för att bli antagen innebär dock att det inte är kommunen som är budskapets avsändare. Kommunen kan inte heller välja bildkonstnärer från ett visst land utan får välja bland de bildkonstnärer som ICORN anser lämpliga. Det ger kommunen ett begränsat inflytande i urvalsprocessen. Det är därmed inte fråga om ett sådant mer direkt ställningstagande till ett annat lands förhållanden som det är fråga om i de redovisade rättsfallen där en kommun ville förklara kommunen som kärnvapenfri zon respektive att undvika varor från ett visst land. Kammarrätten anser således att inslaget av utrikespolitik när Gävle kommun ämnar ansöka om medlemskap i ICORN för att kunna ta emot en bildkonstnär är av ett så indirekt slag att beslutet inte är olagligt.

Tidigare behandling

Våren 2013 avslog riksdagen, på förslag av kulturutskottet, motionsyrkanden om att uppmuntra små kommuner att gå samman för att bilda en fristad med hänvisning till att detta redan är möjligt (bet. 2012/13:KrU11 s. 19 f., prot. 2013-05-29 16 §).

I sitt ställningstagande uttalade kulturutskottet följande.

Vid en kongress i början av 1990-talet i Strasbourg initierade organisationen International Parliament of Writers (IPW) den första samarbetsorganisationen för fristäder, International Network of Cities of Asylum (INCA), som knöts till Europarådet. En gemensam organisation för fristäder, International Cities of Refuge Network (ICORN), grundades i Stavanger 2005.

ICORN är alltså en medlemsorganisation där medlemmarna utgörs av fristäderna.

I dag finns det omkring 40 fristäder i världen, varav sex i Sverige. Göteborg blev Sveriges första fristad 1996. Därefter har Stockholm, Uppsala, Malmö, Växjö och Sigtuna tillkommit.

Statens kulturråd har enligt sitt regleringsbrev i uppdrag att under 2013 verka för fler fristäder för förföljda författare och att se till att de fristadsförfattare som finns i Sverige ska få större möjligheter att bli en del av den litterära offentligheten. Vidare ska Statens kulturråd belysa förutsättning-

arna för en eventuell utvidgning av fristadsverksamheten till andra konstområden. Uppdraget ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter, Svenska PEN samt kommuner och landsting.

Förutsättningarna för samarbete med Kulturrådet kring fristadsprojekt är bl.a. att ett politiskt beslut om inrättande av fristad ska vara fattat i kommunen, regionen eller länet och att författaren i fråga ska vara på plats.

Kommunen, regionen eller länet svarar för kostnader för bostad, uppehälle, försäkringar och sjukvård, kontakter med myndigheter och hjälp med uppehållstillstånd.

Kommunen, regionen eller länet ansvarar också i förekommande fall för författarens undervisning i svenska. Kulturrådet kan ge vissa bidrag för kostnader i anslutning till en inbjuden fristadsförfattares vistelse i Sverige.

Utskottet anser att det är angeläget att stödja de kommuner, regioner eller län som önskar bli fristäder. Mot bakgrund av det ovan framförda får dock motion 2012/13:Kr293 (MP) yrkande 2 anses vara tillgodosedd. Därmed avstyrks yrkandet.

En reservation framfördes (S, MP, V).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla yttrandefrihetens stora vikt och anser att yttrandefrihetsfrågor bör ägnas stor uppmärksamhet. Vidare anser utskottet att det är angeläget att Sverige kan bidra med fristäder åt förföljda författare och konstnärer. När det finns en lagakraftig dom i det pågående målet om laglighetsprövning, bör regeringen analysera om det då bedöms finnas behov av en översyn av regelverket. Detta bör riksdagen med hänsyn till frågans betydelse ge regeringen till känna. Utskottet föreslår att riksdagen delvis bifaller motion 2013/14:1752 (S, MP).

Lokalt brottsförebyggande arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om lokalt brottsförebyggande arbete.

Motionerna

Kerstin Lundgren (C) anser i motion 2014/15:2790 att det bör tas ett samlat grepp för det lokala brottsförebyggande arbetet. Hon begär tillkännagivanden om att kommunerna har en avgörande roll i det lokala trygghetsarbetet (yrkande 1), att det bör arbetas fram ett nytt nationellt brottsförebyggande program (yrkande 2), att lagstiftningen bör förtydligas i syfte att stärka kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet (yrkande 3) och att man bör överväga ett kommunalt ansvar för en samlad funktion för stöd till brottsdrabbade (yrkande 4). Motionären menar att det lokala arbetet för trygghet inte bara kan vara polisens uppgift. Om vårt mål är att skapa trygghet i alla våra stadsdelar och kommuner, anför Kerstin Lundgren, så krävs också att alla kommuner tar ett ansvar för att samordna och leda det brottsförebyggande

arbetet. Kommunen har en närvaro i lokalsamhället som ingen annan myndighet har. Polismyndigheten samlas nu på ett mer sammanhållet sätt än tidigare, samtidigt som ambitionen är att det lokala polisarbetet ska stärkas. Därför finns nu en bra möjlighet att åter ta ett samlat grepp på det lokala brottsförebyggande arbetet, och där regeringen bör ta initiativ till ett nytt nationellt program. Enligt Kerstin Lundgren finns det bland Sveriges kommuner vitt skilda uppfattningar om vilket ansvar kommunen har för att motverka brottslighet. Ytterligare ett skäl som hon lyfter fram är att brottsligheten har ändrat karaktär sedan 1990-talet. Vidare anser Kerstin Lundgren att det bör övervägas om inte kommunerna ska ges i ansvar att ytterligare underlätta för alla brottsdrabbade. Ett samlat centrum för brottsdrabbade, som en tydlig väg in till stöd, skulle kunna fylla de luckor som finns i dag.

Jan R Andersson (M) framför i motion 2014/15:2212 att det finns behov av en översyn i syfte att förtydliga lagstiftningen kring kommunernas trygghetsskapande och brottsförebyggande ansvar. Han anför att det sedan 1990-talet finns brottsförebyggande råd eller liknande organisationer i många kommuner. Hur dessa ser ut varierar givetvis beroende på samhällets resurser och vilka lokala problem som finns. Men i nästan samtliga fall är polisen representerad. Vanligtvis förekommer också kommunpolitiker, socialförvaltning, skola och fritidsförvaltning. I vissa fall är även den lokala företagsamheten, stadsbyggnadskontor, bostadsföretag och trossamfund inkluderade i verksamheten. Motionären uppmärksammar att Rikspolisstyrelsen för en tid sedan antog ett nationellt handlingsprogram om samverkan mellan polis och kommun. Även om de flesta kommuner numera har samarbetsavtal med polisen och dessa avtal innehåller mätbara mål och ett fokusområde, saknas det i många kommuner en strukturerad uppföljning och samhällsplanering. Därför finns det ett behov av en översyn i syfte att förtydliga lagstiftningen kring kommunernas trygghetsskapande och brottsförebyggande ansvar.

Gällande regler

Kommuner och landsting får, enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900), själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan.

Allmänintresset och lokaliseringsprincipen kan noteras, liksom att angelägenheten inte ska handhas enbart av staten.

För att kommunerna och landstingen själva ska få ha hand om en angelägenhet krävs att det är av allmänt intresse att så sker. Om det med hänsyn till arten av ett visst ändamål anses vara av allmänt intresse att en kommun eller ett landsting främjar det ändamålet, är de berättigade till det även om åtgärden kommer bara en mindre del av kommunens eller landstingets område eller ett mindre antal av medlemmarna direkt till godo. Allmänintresset får bedömas

med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt, skäligt osv. att kommunen eller landstinget befattar sig med angelägenheten (Dalman m.fl., Kommunallagen med kommentarer och praxis, 5 uppl., 2011, s. 58).

Lokaliseringsprincipen innebär i grunden att en kommunal åtgärd måste vara knuten till kommunens eller landstingets eget område eller dess invånare för att den ska anses laglig (Dalman m.fl. s. 65).

Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och ett sådant barns närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott, och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Den 1 juli 2007 skärptes lagen så att socialnämndens skyldighet att ge brottsoffer stöd och hjälp framgår tydligare (prop. 2006/07:38, bet. 2006/07:SoU10, rskr. 2006/07:145).

Handlingsplanen Samverkan Polis och kommun – en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet

I januari 2008 ställde sig Rikspolisstyrelsen bakom de förslag till konkreta åtgärder som framförts i handlingsplanen Samverkan Polis och kommun – en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet, och ansåg att det var angeläget att polismyndigheterna fördjupade sin samverkan med kommunerna enligt förslagen.

I handlingsplanen framhölls behov av samverkan och samråd mellan polismyndigheterna och kommunerna för att få en gemensam lägesbild av lokala problem. Utifrån dessa problemområden träffas överenskommelser mellan polismyndigheter och kommuner om vilka gemensamma åtgärder som är möjliga och lämpliga. En överenskommelse mellan polis och kommun tecknas på strategisk nivå. Denna strategiska överenskommelse ligger sedan till grund för det fortsatta operativa brottsförebyggande arbetet i lokala brottsförebyggande råd eller motsvarande som finns i kommunen.

Som exempel på gemensamma problemområden som kan komma att bli aktuella anges i handlingsplanen bl.a. narkotika och målet att minska antalet drogdebuter bland ungdomar. För kommunernas del uppmärksammas i handlingsplanen bl.a. beslut om omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, respektive lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM), fältassistenter, vårdplatser (LVU/LVM) riktade informationsinsatser (t.ex. i skola) m.m.

Ett annat exempel som lyfts fram är trygghet på allmän plats och målet att minska de faktorer som skapar otrygghet på allmän plats. För kommunernas del uppmärksammas bl.a. belysning, röjning av parkvägar, buskar m.m.,

klottersanering, lokala föreskrifter, trygghetsvandringar, extern och intern information, kameraövervakning på offentlig plats.

Samverkan mellan polisen och kommuner

År 2012 fanns det samverkansöverenskommelser i alla 21 län och i 253 av landets 290 kommuner (prop. 2013/14:1 utg.omr. 40 s. 30). Ungdomar och ungdomsbrott är de områden som oftast är prioriterade i samverkansöverenskommelser. Vanligaste åtgärder är informationsinsatser samt alkohol- och narkotikaförebyggande åtgärder.

Det förekommer även samarbete i form av s.k. sociala insatsgrupper, där socialtjänsten har en viktig roll. Polisen, skolan och andra myndigheter kan föreslå individer som är lämpliga för arbetsmetoden genom att notera det på anmälningar till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Polisen kan även föreslå individer i samband med att information förs över till socialtjänsten i enlighet med 6 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Nämnas kan att för de individer som blir aktuella tas en åtgärdsplan fram, där det ska framgå vilka åtgärder som ska vidtas, vem som ska göra vad, när varje åtgärd ska vara slutförd och hur processen ska dokumenteras. Det är också viktigt att fastställa ordningen mellan åtgärderna. De åtgärder som vidtas för den unge ska följas upp av den sociala insatsgruppen. (Se broschyren Sociala insatsgrupper – vad är det, på polisens webbplats.)

Efter en satsning på att initiera verksamhet med sociala insatsgrupper i pilotområden 2011–2012 gav regeringen Rikspolisstyrelsen i uppdrag, att stödja och sprida arbetssättet 2013–2014 (enligt uppgift på polisens webbplats).

Regeringen uttalade i budgetpropositionen för 2014 som sin bedömning att polisens samverkan med andra aktörer när det gäller brottsförebyggande arbete har utvecklats på ett bra sätt (prop. 2013/14:1 utg.omr. 4 s. 31). Samverkansöverenskommelser är nu på plats i nästan hela landet. Ambitionen bör vara att polisen ska förmå de kommuner som ännu inte har någon samverkansöverenskommelse att ingå sådana. Det är också nödvändigt att de strategiska överenskommelserna förverkligas och leder fram till förebyggande aktiviteter.

Brottsförebyggande rådet (Brå) lämnade i februari 2013 rapporten Samverkan mellan polis och kommun – Brottsförebyggande arbete utifrån överenskommelser (Rapport 2013:5). I sammanfattningen uttalade Brå att de allra flesta av överenskommelserna innehåller en problembild men att ungefär hälften av överenskommelserna saknar en analys av orsakerna till brottsproblemen och därmed ett underlag för hur åtgärderna är tänkta att påverka brottsligheten. Brå pekar också på att en inspektionsrapport från Rikspolisstyrelsen ger en liknande bild. Ofta saknas en analys av hur åtgärderna är tänkta att påverka de mål man har satt upp i överenskommelsen (RPS 2012:2). Vidare upplevde många, enligt Brå, detta som det svåraste momentet i samverkan, och att de

skulle behöva mer kunskaper för att kunna göra en ordentlig analys av orsakerna till brottsproblemen.

Brå noterar i sin rapport att den vanligaste typen av åtgärd är informationsinsatser, och att det vanligaste området för åtgärder är ungdomar och alkohol, följt av trygghet, övrigt alkoholrelaterat och trafik. Mindre vanliga områden är organiserad brottslighet, återfall i brott och våld i nära relationer.

Enligt Brå har en klar majoritet av samverkansöverenskommelserna följts upp, vanligast genom att man kontrollerar om olika åtgärder har vidtagits eller inte. Uppföljningar av vilka effekter överenskommelsen har gett på brottsligheten görs i drygt hälften av fallen. Brå anser dock att det finns anledning att ifrågasätta kvaliteten på dessa uppföljningar. De är t.ex. sällan kombinerade med en studie av hur det brottsförebyggande arbetet faktiskt har genomförts. Därmed blir det svårt att exempelvis veta om uteblivna effekter beror på arbetsprocesserna eller på de brottsförebyggande åtgärderna.

De flesta anser att polisens och kommunens samverkan som helhet fungerar bättre än innan samverkansöverenskommelsen infördes, uppger Brå. De som har en överenskommelse är också något nöjdare än de som inte har en. Det område där störst förbättringar upplevs är relationerna mellan polis och kommun, samt hur samverkan organiseras. Enligt Brå anser många dessutom att kvaliteten, långsiktigheten och effekterna av det brottsförebyggande arbetet har förbättrats något.

Lokala brottsförebyggande råd

Lokala brottsförebyggande råd, som drivs av Sveriges kommuner, är i dag inrättade i nästan hela landet (prop. 2013/14:1 utg.omr. 4 s. 31). Strukturer finns därmed för en mer strategisk samverkan mellan deltagare på lokal nivå. Aktörer som polis, kriminalvård, skola, socialtjänst och näringsliv samarbetar för att förebygga brott och öka tryggheten.

I budgetpropositionen för 2015 uttalade regeringen (prop. 2014/15:1 utg.omr. 4 s. 15 f.) att det innebär en stor vinst för såväl samhället som enskilda individer att förhindra att brott begås. Det brottsförebyggande arbetet är därför en central del i att skapa ett tryggt samhälle för alla. Kostnaderna för social utsatthet och kriminalitet är stora. Genom breda och långsiktiga brottsförebyggande åtgärder kan de samhällsliga och ekonomiska kostnaderna minska, samtidigt som mycket mänskligt lidande förhindras.

En jämnare fördelning av sociala och ekonomiska resurser och goda livsmöjligheter för alla människor är fundamentala delar av det brottsförebyggande arbetet. För att nå framgång krävs det därför även insatser av aktörer utanför rättsväsendet, såsom andra myndigheter, kommuner, landsting och frivilligorganisationer.

Regeringen framhöll som sin uppfattning att det finns potential att förbättra det brottsförebyggande arbetet. Ambitionen är att det ska finnas ett strukturerat brottsförebyggande arbete över hela landet. Arbetet behöver bedrivas på såväl

lokal som regional och nationell nivå och inkludera ett brett spektrum av åtgärder. Utöver social prevention behöver arbetet omfatta situationella brottsförebyggande åtgärder som syftar till att minska sannolikheten att brott begås genom att göra brotten mindre lönsamma, mer riskabla eller svårare att utföra. De lokala samverkansöverenskommelserna mellan polis och kommun måste få ett större genomslag i praktiken. Det lokala arbetet behöver riktas mot allt från barn som är på väg att utvecklas i negativ riktning till återfallskriminella och aktörer inom grov organiserad brottslighet. För att nå framgång krävs att arbetet bygger på kunskap. Med relevanta problembeskrivningar och forskning och utvärdering som grund finns det möjlighet att utveckla det brottsförebyggande arbetet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill uttrycka sitt stöd för att kommunerna deltar aktivt i ett brottsförebyggande arbete som bedrivs lokalt och i samverkan mellan olika aktörer, som polisen och kommunerna. Utskottet vill även betona vikten av att kommunernas socialnämnder lever upp till sitt ansvar enligt socialtjänstlagen när det gäller brottsoffer. Utskottet utgår från att denna uppfattning även delas av regeringen, och föreslår att riksdagen avslår motionerna 2014/15:2790 yrkandena 1–4 (C) och 2014/15:2212 (M).

En kommunal standard i välfärdssystemet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en nationell standard i kommunallagen för välfärdssystemet m.m.

Motionerna

Said Abdu (FP) föreslår i motion 2014/15:660 en nationell standard för välfärdssystemet för att säkerställa en likvärdig offentlig service för alla människor, oavsett kommun. Den nationella standarden kan förslagsvis föras in i kommunallagen. Han anför att kommunerna tar sig stora friheter vid budgetsättningen och att det vid kriser ofta sparas på skola, äldreomsorg och liknande för att kunna finansiera visionära stadsbyggnadsprojekt m.m.

Lotta Finstorp (M) anser i motion 2014/15:369 att definitionen och funktionen avseende det kommunala självstyret bör utredas. Hon anför att det av regeringsförklaringen framgår en ökad grad av detaljstyrning från statlig nivå till kommuner och regioner eller landsting. Sveriges kommunala självstyre är unikt och måste värnas. Men med ökad detaljreglering från riksdag och regering uppstår frågeställningar kring det lokala självstyret och därmed risk för konflikter mellan de olika demokratiska nivåerna. Det lokala självstyret är

effektivt och är enkelt för invånarna att ställa sina politiker till svars via ansvarsutkrävande.

Gällande regler

I 1 kap. 1 § regeringsformen föreskrivs att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse. Den offentliga makten utövas under lagarna. Enligt 7 § samma kapitel finns det i riket kommuner på lokal och regional nivå.

Av 8 kap. 2 § 3 regeringsformen följer att föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen samt kommunernas befogenheter i övrigt och deras åligganden.

I 14 kap. 2 § regeringsformen anges att kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. Enligt 3 § samma kapitel gäller en proportionalitetsprincip: en inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den.

Av 14 kap. 4 § regeringsformen följer att kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter.

I 2 kap. kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser om kommunernas och landstingens befogenheter. I 4 § anges att det finns särskilda föreskrifter om kommunernas och landstingens befogenheter och skyldigheter på vissa områden, man har ibland talat om den specialreglerade kompetensen (se prop. 2008/09:210 s. 18).

Statsbidrag till kommuner kan utgå som generella statsbidrag och specialdestinerade statsbidrag.

I skollagen (2010:800) regleras vilka rättigheter och skyldigheter barn, elever och deras vårdnadshavare har. I skollagen framgår också de krav som ställs på huvudmannen för verksamheten. Vidare har Skolverket tagit fram allmänna råd och juridiska vägledningar till stöd för den som ska följa regelverket.

I 1 kap. 9 § skollagen stadgas att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. I 26 kap. skollagen finns bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering.

Vissa beslut som fattas enligt skollagen av kommuner och landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta regleras i 28 kap. 5 § skollagen. Exempel på sådana beslut är beslut om bidrag till huvudmannen för en förskola, grundskola osv. (p. 2) och skolskjuts (p. 5).

Enligt 2 a § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ska hälso- och sjukvården bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär bl.a. att

den särskilt ska vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen (p. 1).

Vidare kan nämnas att varje kommun enligt 18 § hälso- och sjukvårdslagen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som efter kommunens beslut

- bor i särskilt boende eller vistas på korttidsplats
- bor i bostad med särskild service enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- vistas i dagverksamhet.

Av samma bestämmelse följer att det i kommunernas hälso- och sjukvård inte ingår sådan vård som meddelas av läkare. Detta är ett ansvar för landstinget.

Ytterligare bestämmelser om kommuners skyldigheter finns i 18 a–d §§ hälso- och sjukvårdslagen.

I 20 § föreskrivs att kommunen ska planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i befolkningens behov av sådan vård. Planeringen ska även avse den hälso- och sjukvård som erbjuds av privata och andra vårdgivare.

Enligt 26 d § ska landstinget till kommunerna inom landstinget avsätta de läkarresurser som behövs för att enskilda ska kunna erbjudas god hälso- och sjukvård i särskilt boende och i de verksamheter som nämns ovan.

I 10 kap. kommunallagen finns bestämmelser om laglighetsprövning. Av 1 § framgår att varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos förvaltningsrätten. Lagligheten av en gemensam nämnds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de samverkande kommunerna och landstingen. Lagligheten av ett kommunalförbunds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de kommuner eller landsting som ingår i kommunalförbundet samt av förbundsmedlemmarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det kan finnas specialregleringar om kommunernas och landstingens befogenheter och skyldigheter på vissa områden. Enligt grundlag sköter kommunerna lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den regionala självstyrelsens grund, och en inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Noteras kan vidare att kommunerna och landstingen har rätt att för skötseln av sina uppgifter ta ut skatt samt att det förekommer statsbidrag till kommuner.

Om en nationell standard för ett visst område ska införas bör det regleras i speciallagstiftning för det området, snarare än i kommunallagen. En proportionalitetsprövning ska i så fall göras, eftersom en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Utskottet, som inte uttalar sig om i vad mån det för olika områden skulle kunna finnas anledning att överväga

att införa nationella standarder, föreslår att riksdagen avslår motionerna 2014/15:369 (M) och 2014/15:660 (FP).

Kommunindelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om kommunindelning.

Motionen

Lars-Arne Staxäng (M) anser i motion 2014/15:308 att en kommunreform bör övervägas med målet om starkare kommuner som kan ge sina medborgare bättre service. Och i motion 2014/15:151 begär Edward Riedl (M) en översyn av statens möjlighet att underlätta frivilliga kommunsammanslagningar.

Gällande regler

Sverige är indelat i kommuner och landsting; det framgår av 1 kap. 1 § kommunallagen (1991:900).

Enligt 1 kap. 1 § lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting, förkortad indelningslagen, får regeringen besluta om ändring i rikets indelning i kommuner, om ändringen kan antas medföra bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun eller andra fördelar från allmän synpunkt. Vid prövning av frågan om indelningsändring ska särskild hänsyn tas till önskemål och synpunkter från den eller de kommuner som närmast berörs av ändringen. Om en sådan kommun motsätter sig en indelningsändring, får beslut om ändringen meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Särskild hänsyn ska också tas till befolkningens önskemål och synpunkter.

Enligt 20 § samma kapitel kan en fråga om ändring i den kommunala indelningen väckas av en kommun eller medlem av en kommun som skulle beröras av ändringen. En ansökan om en sådan ändring ska inges till Kammarkollegiet. Regeringen, Kammarkollegiet och länsstyrelsen kan ta upp en fråga om indelningsändring på eget initiativ.

I ärenden om sådana indelningsändringar som avses i bl.a. 1 § ska Kammarkollegiet, enligt 21 §, göra den utredning som behövs eller, när det bedöms lämpligt, överlämna åt länsstyrelsen att göra utredningen. Om det behövs med hänsyn till ärendets omfattning och beskaffenhet, får Kammarkollegiet uppdra åt en särskild utredare att göra utredningen. En utredning om en ändring i den kommunala indelningen ska, enligt 22 §, omfatta alla omständigheter som inverkar på frågan. Vid utredningen ska samråd ske med de kommuner som har intresse av frågan.

När det finns skäl till det ska, enligt 24 §, en särskild undersökning göras om befolkningens inställning till en indelningsändring. Om en särskild utredare finner skäl till en sådan undersökning, ska han eller hon anmäla detta till Kammarkollegiet, som beslutar i frågan.

Ansvarskommittén

Ansvarskommittén överlämnade i februari 2007 slutbetänkandet Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). I betänkandet föreslås en ny regional samhällsorganisation med en ny läns- och regionkommunindelning, utformad efter en rad kriterier. Ett av kriterierna är ett riktvärde för invånarantal mellan 1 och 2 miljoner invånare och som inte utan starka skäl understiger en halv miljon invånare.

I betänkandet analyserar kommittén frågorna om huruvida det behövs en ny kommunindelningsreform och om de befolkningsmässigt krympande kommunerna i olika delar av landet kommer att få problem i olika avseenden.

Kommitténs bedömning när det gäller de mindre kommunerna är att det för närvarande inte behöver genomföras någon kommunindelningsreform (s. 266).

I ett längre perspektiv bedömer kommittén dock att vissa kommunsammanslagningar kommer att bli aktuella (s. 268). Enligt kommittén finns det anledning för staten att särskilt följa utvecklingen i de mindre kommunerna. Ett system för att tidigt upptäcka avvikelser, t.ex. kvalitetsbrister eller bristande valmöjligheter för brukare utifrån ett likvärdighetsperspektiv, är angeläget. Det finns också, enligt kommittén, anledning att ge ett aktivt stöd till de kommuner som själva bedömer att en sammanläggning skulle leda till ökad förmåga att klara de kommunala uppgifterna och att möta medborgarnas framtida behov på ett bra sätt.

Enligt Ansvarskommittén är snart sagt alla kommuner med i flera samverkanskonstellationer för att lösa mer komplicerade uppgifter, för att effektivisera genom att ta till vara skalfördelar eller för att få tillgång till spetskompetens. Det är enligt kommittén uppenbart att interkommunal samverkan kommer att vara nödvändig även i framtiden. Kommitténs grundinställning är att interkommunal samverkan bör underlättas samtidigt som det ligger en fara i att för många och för mångformiga samverkanskonstellationer växer fram. En sådan utveckling kan enligt kommittén i sig motivera en prövning endera av bärkraften i dagens primärkommunala struktur eller av uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun alternativt mellan regionkommun och kommun. Staten kan enligt kommittén också behöva ta ett mer direkt ansvar när det gäller de mindre kommunerna, som verkar i motsatt riktning. Det skulle exempelvis kunna föranleda krav från statens sida på en utbyggd och formaliserad kommunal samverkan (s. 271).

Kommunala kompetensutredningen

Kommunala kompetensutredningen behandlade frågan om kommunal samverkan mellan angränsande kommuner i en gemensam styrelse (SOU 2007:72). Utredningen framhöll att det fanns en lång tradition av kommunal samverkan i olika omfattning och form. Omfattningen av samverkan kunde variera från samråd och informationsutbyte till fördjupad samverkan som innebär en gemensam politik på ett eller flera områden. Det fanns både offentlighetsrättsliga och privaträttsliga former för kommunal samverkan. De offentlighetsrättsliga formerna var kommunalförbund och gemensam nämnd. Privaträttsliga former var företag, stiftelser och föreningar. Samverkan i mer informella konstellationer, exempelvis nätverk, var också vanligt förekommande. Valet av form styrdes i stor utsträckning av vilken verksamhet som samverkan avsåg, om den t.ex. innefattade myndighetsutövning eller om den bedrevs på en konkurrensutsatt marknad. Omfattningen av verksamheten var självfallet också av betydelse.

Det finns flera skäl till kommunal samverkan. En enskild kommun kan exempelvis ha svårt att upprätthålla viss kompetens på egen hand, och det kan finnas samordnings- och stordriftsfördelar med att samverka med andra kommuner. Vidare består den funktionella regionen, där människor rör sig mellan arbete, bostad och fritidsaktiviteter, i många fall av fler än en kommun.

Interkommunala avtal var den vanligaste formen för samverkan, men det finns också möjligheter att samverka genom att bilda ett kommunalförbund, en gemensam nämnd eller ett privaträttsligt subjekt, exempelvis ett företag.

Enligt 3 kap. 20 § kommunallagen kan kommuner och landsting bilda kommunalförbund och överlämna vården av kommunala angelägenheter till sådana förbund. I förarbetena konstateras att det enda krav som bör ställas på den verksamhet man vill samverka om är att uppgiften faller inom den överlämnande kommunens eller det överlämnande landstingets kompetens. Samverkan i kommunalförbund ska således vara möjlig för alla kommunala angelägenheter. Kommunalförbundet är en offentlighetsrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner.

Kommunalförbundet blir huvudman för de frågor som medlemmarna flyttar över till förbundet. De frågor som medlemmarna överlämnar till förbundet faller efter överlämnandet utanför deras egen kompetens. Förbundet har i mångt och mycket samma organisatoriska uppbyggnad som en kommun eller ett landsting och benämns ibland ”specialkommun” eller ”minikommun”.

Kommuner och landsting kan vidare samverka i en gemensam nämnd enligt bestämmelserna i 3 kap. 3 a–c §§ kommunallagen. En gemensam nämnd tillsätts i någon av de samverkande kommunerna eller något av de samverkande landstingen (s.k. värdkommun) och ingår i denna kommuns eller detta landstings organisation. Till skillnad från ett kommunalförbund är en gemensam nämnd inte någon egen juridisk person. Varje kommun eller landsting bibehåller sitt huvudmannaskap för de frågor man överlämnar till den gemensamma nämnden. De samverkande kommunerna ska ha en överenskommelse om samverkan (3 kap. 3 c §). Liksom andra kommunala nämnder

ska den gemensamma nämnden också ha ett reglemente. Reglementet ska antas av fullmäktige i samtliga samverkande kommuner (6 kap. 32 §). Av reglementet ska bl.a. framgå vilka uppgifter som överläts till den gemensamma nämnden. En gemensam nämnd kan samverka kring i princip alla kommunala angelägenheter. En gemensam nämnd ska i princip kunna tilldelas uppgifter i samma omfattning som en inomkommunal nämnd. Uppgifterna som överlämnas måste dock vara gemensamma för de samverkande kommunerna.

Om en kommun eller ett landsting i enlighet med 3 kap. 16 § kommunallagen överlämnar vården av en kommunal angelägenhet till ett aktiebolag där kommunen eller landstinget innehar samtliga aktier, ska fullmäktige fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten, utse samtliga styrelseledamöter och se till att fullmäktige får ta ställning innan beslut av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas (3 kap. 17 §). Även interkommunala företag är bundna av dessa villkor i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt (3 kap. 18 §).

Kommunallagen saknar uttryckliga regler om avtal som samverkansform. Frågan om lagreglering övervägdes vid tillkomsten av 1957 års kommunalförbunds lag, men avvisades bl.a. med hänvisning till att de uppgifter som var föremål för avtalsamverkan var så skiftande att avtalsreglerna skulle få ett mycket allmänt innehåll (prop. 1957:150 s. 56).

Kompetensenheter av avtalsamverkan bedöms utifrån bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om att kommuner och landsting själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. I propositionen Kommunala kompetensfrågor m.m. (prop. 2008/09:21) framhölls att en kommun således t.ex. inte får vidta åtgärder uteslutande i en annan kommuns intresse eller utan rimlig ersättning för sina insatser. Det ska finnas ett ömsesidigt kommunalt intresse av samarbetet.

Om det i lag har angetts att en särskild uppgift ska handhas av kommunens eller landstingets egna organ får uppgiften inte överlåtas till en annan kommun eller ett annat landsting utan särskilt lagstöd.

Dock finns i dag i speciallagstiftningen på flera områden särskilt lagstöd för avtalsamverkan. Respektive speciallag drar i dessa fall upp gränserna för vilka uppgifter som kan överlämnas. Dessa bestämmelser är i huvudsak förknippade med kommunens obligatoriska verksamhet och dessutom med sådana uppgifter där det i huvudsak inte finns någon privat marknad. Det handlar i stor utsträckning om myndighetsutövning i form av t.ex. tillsynsuppgifter.

Kommunala kompetensutredningen framhöll att kommunal samverkan alltmer framställts som ett sätt att effektivisera verksamheter, öka kompetensen, hantera krav på specialistkunskaper m.m. Samverkan hade även nämnts som en tänkbar lösning på de utmaningar som den offentliga sektorn står inför mot

bakgrund av den ekonomiska och demografiska utvecklingen, och mer eller mindre som en nödvändighet för små kommuner (s. 280).

Utredningen analyserade särskilt konsekvenserna av samverkan för den lokala demokratin och kunde konstatera att kommunallagen erbjuder en rad verktyg för påverkan och kontroll av både kommunalförbund och gemensamma nämnder. Att åstadkomma kommunal samverkan i mer demokratiska former var därför i första hand en fråga om tillämpning av regelverket. Det var snarare den snabba utvecklingen mot allt fler, överlappande samverkanskonstellationer som ur demokratisk synvinkel var bristen med kommunal samverkan.

Regeringen bedömde i propositionen Kommunala kompetensfrågor m.m. (prop. 2008/09:21 s. 76) att interkommunal samverkan bör underlättas. Interkommunal samverkan kommer att vara nödvändig även i framtiden, oavsett om kommunstrukturen på sikt förändras eller inte. Regeringen instämde vidare i den bedömning som såväl Ansvarskommittén som Kommunala kompetensutredningen gjort i sina betänkanden, att den snabba utvecklingen mot allt fler, överlappande samverkanskonstellationer innebär en brist ur demokratisk synvinkel. Regeringen såg det därför som önskvärt ur en demokratisynpunkt att minska antalet samverkanskonstellationer. Regeringen ville åstadkomma en mer strukturerad, strategisk och långsiktig samverkan mellan angränsande kommuner som också har en demokratisk förankring. Det förslag som Kommunala kompetenskommittén hade lämnat om samverkan i gemensam styrelse skulle enligt regeringen kunna vara en möjlig väg för att åstadkomma en sådan fördjupad samverkan. Med hänsyn till de frågetecken som fanns kring kommunal samverkans förenlighet med reglerna om offentlig upphandling fann dock regeringen (prop. 2008/09:21 s. 76) att ett förslag om fördjupad samverkan då inte kunde föras fram. Regeringen ansåg därför att frågan om utvidgade möjligheter till fördjupad samverkan borde utredas ytterligare.

Vital kommunal demokrati

Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratin funktionssätt hade i uppdrag att dels utreda former för kommunal samverkan och vid behov föreslå nya samverkansformer, dels särskilt analysera ett förslag om gemensam styrelse och om det är förenligt med upphandlingslagstiftningen (dir. 2010:53). Utredningen redovisade sitt arbete i betänkandet Vital kommunal demokrati (SOU 2012:30).

I propositionen Vital kommunal demokrati (prop. 2013/14:5) förklarade sig regeringen se positivt på fördjupad samverkan mellan kommuner och landsting. Interkommunal samverkan är och kommer fortsatt att vara nödvändig. Vidare bedömde regeringen att det inte borde införas en ny lagreglerad samverkansform med politisk överbyggnad eller en generell möjlighet till avtalsamverkan.

Vidare kan nämnas möjligheterna dels att minska det minsta tillåtna antalet fullmäktigeledamöter i små kommuner, dels till deltagande på distans i fullmäktiges och nämndernas sammanträden i den utsträckning som kommunen eller landstinget bestämmer, som infördes den 1 februari 2014 (prop. 2013/14:5, bet. 2013/14:KU7, rskr. 2013/14:71).

Tidigare behandling

Våren 2013 behandlade utskottet motioner om kommunindelning och kommunal samverkan. Det gällde bl.a. yrkanden om en kommunreform för färre kommuner, om att underlätta frivilliga kommunsammanslagningar och om samarbete mellan kommuner eller sammanslagning av kommuner för en välfärd av god kvalitet för alla i hela landet.

I sitt betänkande 2012/13:KU22 (s. 44) anförde utskottet att frågor om kommunindelning och kommunal samverkan hade berörts av bl.a. Ansvarskommittén och Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratis funktionssätt. Betänkandet Vital kommunal demokrati hade remissbehandlats och var föremål för beredning i Regeringskansliet. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående arbetet borde inväntas. Utskottet avstyrkte motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar de utredningar som har utförts, liksom att så nyligen som den 1 februari 2014 trädde lagändringar i kraft som kan underlätta för den kommunala demokratin.

Utskottet noterar även att en fråga om ändring i den kommunala indelningen enligt indelningslagen kan initieras såväl av en kommun eller medlem av en kommun som skulle beröras av ändringen som av regeringen, Kammarkollegiet och länsstyrelsen, vilka kan ta upp en fråga om indelningsändring på eget initiativ.

Utskottet finner mot denna bakgrund inte skäl att ställa sig bakom vad som förespråkas i motionerna 2014/15:151 och 2014/15:308 (båda M), och föreslår att dessa avslås.

Regionalisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en förstärkt regional demokrati, om länsstyrelsernas uppgifter och om att allmänna val bör föregå bildandet av eventuella regionkommuner och storlandsting.

Motionerna

Per-Ingvar Johnsson och Anders Ahlgren (båda C) framför i motion 2014/15:1315 att det finns behov av ett utvecklingssamarbete för att uppnå en förstärkt regional demokrati i hela Sverige, som ger grund för ett förstärkt regionalt utvecklingsansvar, regional utveckling av sjukhusvården och ansvar för kollektivtrafiken.

Motionärerna anger som sin utgångspunkt för en förstärkt regional demokrati att skapa en slagkraftig regional organisation med demokratisk förankring i hela Sverige. Den för Sverige viktigaste frågan på det regionalpolitiska området är, enligt motionärerna, att regionerna på ett kraftfullt sätt ska bidra till den regionala utvecklingen. Därmed kan staten decentralisera det regionala ansvaret inom en rad områden som bl.a. förutsättningarna för framgångsrikt företagande, fler jobb, bra miljö, förbättringar av infrastruktur, möjligheter till utnyttjande av naturresurser, attraktivt boende, bra service och vård och goda kommunikationer. Per-Ingvar Johnsson och Anders Ahlgren vill att fler statliga beslut på länsstyrelserna och inom myndigheter i Stockholm blir regionala beslut som fattas inom regionerna av folkvalda politiker.

Boriana Åberg (M) begär i motion 2014/15:1718 att länsstyrelserna ska avskaffas och deras uppgifter överföras till lokala och regionala organ respektive statliga myndigheter (yrkande 1) och att Skåne ska göras till försöksregion för avskaffandet av länsstyrelserna (yrkande 2).

Enligt Boriana Åberg bör politiska frågor som berör respektive län först och främst beslutas och behandlas av politiska och demokratiskt valda företrädare. Samtidigt bör hanteringen av exempelvis överklaganden hanteras av förvaltningsdomstolen i länet i stället för av länsstyrelsen. Motionären anser därför att det i lämpligt sammanhang bör göras en översyn av de 21 länsstyrelsernas i syfte att avskaffa myndigheten och överföra dess uppgifter till lokala- och regionala organ respektive andra statliga myndigheter. I Skåne har regionen redan tagit över det regionala utvecklingsansvaret och ansvaret för näringslivsfrågorna, uppgifter som i andra län tillfaller länsstyrelserna. Detta gör Skåne särskilt lämplig som försöksregion för avskaffande av länsstyrelsen.

Cecilia Widegren (M) begär i motion 2014/15:229 ett tillkännagivande om att allmänna val bör föregå bildandet av eventuella regionkommuner och storlandsting. Hon anför att sedan Ansvarskommittén lämnade sin slutrapport för en hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft har kommun- och landstingspolitiker i hela landet ägnat tid åt att diskutera vilka landsting som ska gå

ihop och hur gränser ska dras. Diskussionen har ofta saknat folklig förankring – i meningen att den diskuteras av människor utanför kommunernas och landstingens sammanträdesrum.

Innan man genomför en sådan omfattande omorganisering som en regionbildning ändå är bör människor få möjlighet att väga för- och nackdelar mot varandra i samband med en ordinarie valrörelse eftersom förändringen handlar om mer än att dra streck på kartan. Det handlar även om hur demokratin ska fungera med längre avstånd, fler personer och olika traditioner. Då hinner väljarna dessutom ställa krav på att man först diskuterar målen och vad en ny samhällsorganisation ska åstadkomma innan organisationen fästs på papper. Samhällsorganisationen är till för medborgarna och inte tvärtom.

Gällande regler

Sverige är indelat i kommuner och landsting, vilket framgår av 1 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Enligt 1 kap. 2 § omfattar varje landsting ett län om inget annat särskilt anges.

I lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, som trädde i kraft den 1 januari 2011, finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och om länsplaner för regional transportinfrastruktur i Gotlands, Skåne, Hallands och Västra Götalands län. Lagen gäller för Skåne läns landsting, Hallands läns landsting och Västra Götalands läns landsting. Lagen gäller också för Gotlands kommun, dock med undantag i fråga om bl.a. beteckningarna regionfullmäktige och regionstyrelsen vid den tiden (se vidare nedan).

De berörda landstingen får besluta att landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen i stället ska betecknas regionfullmäktige och regionstyrelsen, och det som sägs i andra författningar om landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen gäller i sådant fall regionfullmäktige och regionstyrelsen.

Sedan den 1 juli 2012 är viss länsstyrelseverksamhet koncentrerad till ett mindre antal länsstyrelser i syfte att åstadkomma en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurser, såväl ekonomiska som personella. Ett ytterligare syfte är att säkerställa en väl fungerande rättssäkerhet. De verksamheter som koncentreras finns inom ärendegrupperna medborgarskap, överförmyndare, begravningsfrågor, pantlåneverksamhet, bilskrotning, ensamrätt till sjunket gods, lönegaranti, deponerade medel, Allmänna arvsfonden, häradsallmänningar, bevakningsföretag, lotterier och bitillsyn. Uppgifterna är koncentrerade till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län (jfr prop. 2011/12:31, bet. 2011/12:KU2, rskr. 2011/12:135).

Grunden för statens regionala organisering har traditionellt varit länen. Länsindelningen har även legat till grund för landstingsindelningen. Malmöhus och Kristianstads län slogs samman den 1 januari 1997 och bildade Skåne län. Ett år senare bildades Västra Götalands län genom att Göteborgs och Bohus, Skaraborgs och Älvsborgs län slogs samman. Vid samma tillfälle lades

motsvarande landsting samman. Hälso- och sjukvårdsorganisationen i de tidigare landstingsfria kommunerna Göteborg och Malmö inordnades i respektive nybildat landsting.

Efter förslag i propositionen Regionalt utvecklingsansvar i vissa län (prop. 2009/10:156) har riksdagen beslutat (bet. 2009/10:KU37, rskr. 2009/10:324) att försöksverksamheten med en ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län permanentas samtidigt som även Hallands läns landsting och Gotlands kommun ges motsvarande ansvar. Det innebär att de tre berörda landstingen samt Gotlands kommun får ansvaret för det regionala tillväxtarbetet och den regionala transportinfrastrukturplaneringen. Gotlands kommun får använda beteckningarna regionfullmäktige och regionstyrelse i stället för kommunfullmäktige och kommunstyrelse; detta framgår av 4 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, vilken trädde i kraft den 1 januari 2012.

Sedan den 1 januari 2015 omfattar lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län även Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län och gäller för landstingen i dessa län (prop. 2013/14:46, bet. 2013/14:KU30, rskr. 2013/14:158).

Landstingen i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län ansökte 2008 om att de tre landstingen skulle slås samman till ett landsting. Jämtlands läns landsting ansökte samma år om att bilda ett nytt landsting där Ånge och Sundsvalls kommuner skulle ingå. Gävleborgs, Dalarnas och Uppsala läns landsting ansökte 2008 om att de tre landstingen samt Örebro läns landsting skulle läggas samman. Regeringen beslutade den 29 januari 2009 att överlämna samtliga ansökningar och avsiktsförklaringar till Kammarkollegiet för utredning om en förändring av landstingsindelningen. Den 10 november 2009 lämnade Kammarkollegiet sitt yttrande till regeringen. Kollegiet avstyrkte ansökningarna men förordade samtidigt fortsatt utredning.

Länsstyrelserna ansvarar, enligt 1 § förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, för den statliga förvaltningen i länen, i den utsträckning någon annan myndighet inte har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter. I varje län finns en länsstyrelse.

I 2 § föreskrivs att länsstyrelsen ska

- verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar
- utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser
- främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet
- ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den.

Enligt 1 kap. 1 § lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting, kallad indelningslagen, får regeringen besluta om ändring i rikets indelning i kommuner, om ändringen kan antas medföra bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun eller andra fördelar från allmän synpunkt. Vid prövning av frågan om indelningsändring ska särskild hänsyn tas till önskemål och synpunkter från den eller de kommuner som närmast berörs av ändringen. Om en sådan kommun motsätter sig en indelningsändring får beslut om ändringen meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Särskild hänsyn ska också tas till befolkningens önskemål och synpunkter. När det finns skäl till det ska enligt 1 kap. 24 § en särskild undersökning göras om befolkningens inställning till en indelningsändring. Om en särskild utredare finner skäl till en sådan undersökning ska han eller hon anmäla detta till Kammarkollegiet, som beslutar i frågan.

Enligt 2 kap. 1 § får en ändring i landstingsindelningen endast ske om ändringen kan antas medföra bestående fördel för ett landsting eller en del av ett landsting eller andra fördelar från allmän synpunkt. Enligt 2 kap. 11 § samma lag ska ansökningar om indelningsändringar utredas av Kammarkollegiet.

Utredningar

Den 27 februari 2007 överlämnade Ansvarskommittén sitt slutbetänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Ansvarskommitténs betänkande remissbehandlades, och yttranden kom in från 543 remissinstanser. Ansvarskommittén lämnade förslag som berörde hela samhällsorganisationen.

En del i betänkandet utgjordes av förslag som innebär att nya större län och landsting skulle bildas. Kommittén föreslog vidare att ett antal uppgifter med anknytning till regional utveckling skulle föras över från staten till landstingen och att landstingen i fortsättningen skulle benämnas regionkommuner.

Förvaltningskommittén överlämnade i december 2008 sitt slutbetänkande Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning (SOU 2008:118). Kommittén föreslog bl.a. att statens tillsynsverksamhet skulle koncentreras till länsstyrelserna. Enbart sådan tillsyn som kräver högt specialiserad kompetens borde framöver utföras av separata tillsynsmyndigheter.

Förvaltningskommittén ansåg vidare att det fanns skäl att överväga att organisera om länsstyrelserna till betydligt färre myndigheter. Kommittén ansåg att färre länsstyrelser skulle göra det enklare att ta vara på administrativa stordriftsfördelar och att större länsstyrelser gav utrymme för bredare och djupare kompetens på olika områden. I regeringens proposition Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009/10: 175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315) gjordes bedömningen att principen om den samordnade länsförvaltningen ska ligga fast. Principen innebär en samordning av statlig sektorspolitik på regional nivå, att regional statlig verksamhet ska inordnas i länsstyrelserna i de fall då det är lämpligt och att länsstyrelserna ska

utgöra statens primära kontaktlänk gentemot kommunerna (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7, rskr. 2001/02:138).

Utredningen om den statliga regionala förvaltningen överlämnade i oktober 2010 delbetänkandet Sammanläggningar av landsting – övergångsstyre och utjämning (SOU 2010:77). I betänkandet föreslogs att när ett nytt landsting bildas ska regeringen besluta att det nya landstinget ska företrädas av indelningsdelegerade. Förslaget innebär att skillnaderna mellan bestämmelserna om ändringar i kommun- respektive landstingsindelningen blir färre. Skillnaderna försvinner dock inte helt utan kvarstår på några punkter. Bland annat gäller bara vid ändringar i kommunindelningen att särskild hänsyn ska tas till befolkningens inställning, och när det finns skäl till det ska en särskild undersökning göras om befolkningens inställning.

Utredningen om den statliga regionala förvaltningen överlämnade den 17 december 2012 sitt slutbetänkande Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform (SOU 2012:81).

Utredningen anser att staten i grunden måste reformera sin verksamhet på den regionala nivån även om inga landstingssammanläggningar är aktuella. För länsstyrelserna, som utgör basen i den statliga regionala förvaltningen, är en reform absolut nödvändig. Fler och fler aktörer ifrågasätter länsstyrelsernas kvalitet och effektivitet i den nuvarande verksamheten. Om inget görs för att bryta denna utveckling kommer länsstyrelserna inte att kunna bestå.

För den samlade förvaltningen handlar det om att upprätthålla förtroendet för staten på den regionala nivån. Här krävs enligt utredningen att den statliga regionala förvaltningen är samordnad, har hög kompetens och utför sitt uppdrag på ett effektivt sätt.

Enligt utredningen har vissa statliga myndigheters verksamhet sådant samband att en ökad effektivitet i den samlade statliga förvaltningen kan uppnås om de följer samma geografiska indelning. Utredningen har prövat frågan för samtliga statliga myndigheter med en regional organisation och gjort bedömningen att följande myndigheter ska ha en gemensam regional indelning: Trafikverket, Lantmäteriet, Polisen, Säkerhetspolisen, Arbetsmiljöverket, Skolinspektionen samt Inspektionen för vård och omsorg.

Även den geografiska indelningen för strukturfondsprogrammen ska följa indelningen. Vad gäller Försvarmakten och Elsäkerhetsverket bör den regionala organisationen utformas så att de föreslagna gränserna inte bryts.

Vinsterna med en gemensam geografi för den statliga regionala förvaltningen är enligt utredningens bedömning betydande. De justeringar i organisationen som förslaget innebär är, anför utredningen, för de flesta av de berörda myndigheterna små.

Det regionala utvecklingsansvaret är enligt utredningen en uppgift för landstingen. Dagens modell med tre olika organisationer som utövar det regionala utvecklingsansvaret leder till otydligheter. Utredningens förslag var därför att möjligheten att bilda kommunala samverkansorgan ska upphöra den 31 december 2013. Samtliga samverkansorgan ska vara avvecklade den 31 december 2018.

Utredningen föreslog vidare att landstingen i samtliga aktuella län genom ett ansökningsförfarande ska ges möjlighet att ta över det regionala utvecklingsansvaret om det finns ett stöd för detta bland länets kommuner. Det är enligt utredningens uppfattning en fördel om förändringen i ansvarsfördelningen görs i samband med ett val. Detta innebär att det regionala utvecklingsansvaret borde övergå till landstingen tidigast den 1 januari 2015.

I de län där det eventuellt saknas politiskt stöd för att landstinget tar över ansvaret för regionala utvecklingsfrågor ska, enligt utredningsförslaget, staten genom länsstyrelsen ansvara för frågorna fr.o.m. den 1 januari 2019.

Utredningen anser att det som främst skiljer länsstyrelserna från andra myndigheter är att de är den statliga myndighet som på regional nivå gör avvägningar som omfattar flera samhällsområden. Detta gör länsstyrelserna unika och bidrar till att staten på regional nivå uppträder mer enhetligt samt att det sektorsinriktade perspektivet kan överbryggas. Utredningen anser att länsstyrelserna bör ha uppgifter inom följande verksamhetsområden:

- samhällsplanering och kulturmiljö
- samhällsskydd och krisberedskap
- naturvård och miljöskydd
- lantbruk, skogsbruk och landsbygd
- övrig verksamhet
- regional uppföljning och utvärdering.

Utredningen föreslog också att antalet länsstyrelser skulle bli färre. Ansvaret för att leda och samordna länsstyrelsernas administration samt för att samordna uppföljning och verksamhetsutveckling borde enligt utredningen fördelas mellan de tre största länsstyrelserna. Det regionala utvecklingsansvaret ska som huvudregel vara landstingens uppgift.

Aviserad regionreform

Civilminister Ardalan Shekarabi har i en artikel på DN Debatt den 23 mars 2015 aviserat en regionreform.

I artikeln framhåller civilministern att det i dag finns en stark förväntan bland kommuner och landsting på att staten ska ta ett tydligt ledarskap i frågan om att skapa större landsting. Regeringen avser därför att påbörja en regionreform för en moderniserad Sverigekarta i nära samarbete med berörda kommuner och landsting. Syftet är att skapa organisationer som är bättre rustade att klara av de uppgifter och utmaningar som ett modernt samhälle står inför. En reform av detta slag är omfattande och berör många. Det finns därför anledning att låta sammanläggningarna ske i olika tempo. Några regioner kan bildas redan i samband med nästa val, andra vid valet därpå. För att inte förlora momentum bör dock bred politisk förankring ha skett kring den kommande indelningen vid denna mandatperiods slut.

Enligt uppgift i debattartikeln kommer regeringen inom kort att utse förhandlingspersoner som ska få i uppgift att tillsammans med berörda parter

skapa nya regioner i Sverige. Senast i december 2017 bör beslut fattas om ändrad landstingsindelning för att en eller flera regioner ska kunna bildas den 1 januari 2019. Regeringens ambition är att detta ska ske i bred politisk samverkan. Vidare anser regeringen att de landsting som så önskar bör ges möjlighet att ta över det regionala utvecklingsansvaret.

Tidigare behandling

I samband med behandlingen av propositionen Regionalt utvecklingsansvar i vissa län (prop. 2009/10:156) våren 2010 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att regeringen borde återkomma med en helhetslösning av regionfrågan enligt de principer som återfanns i motionen (bet. 2009/10:KU37). Utskottet delade regeringens bedömning att en förändrad ansvarsfördelning borde göras permanent i de län som kan uppvisa ett lokalt och regionalt initiativ att ta över vissa statliga uppgifter och där inga oklarheter finns kring den framtida landstingsindelningen.

Motionsyrkanden om länsstyrelsernas roll avstyrktes av utskottet våren 2013 (bet. 2013/14:KU19 s. 26 f.). Utskottet ansåg att beredningen av betänkandet från Utredningen om den statliga regionala förvaltningen inte borde föregripas.

I januari 2009 behandlade utskottet en motion om att allmänna val bör föregå bildandet av storregioner. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att beredningen av Ansvarskommitténs förslag borde avvaktas (bet. 2008/09:KU16 s. 15 f.). Våren 2011 ansåg utskottet att resultatet av arbetet i Utredningen om översyn av statlig regional förvaltning m.m. borde avvaktas. Senast utskottet behandlade en likalydande motion i sak var våren 2013 (bet. 2012/13:KU22). Därefter har en sådan motion behandlats i förenklad form våren 2014 (bet. 2013/14:KU12).

Våren 2013 noterade utskottet att frågor som gäller den statliga organisationen varit föremål för olika utredningar under senare år. Utredningen om översyn av statlig regional förvaltning m.m. hade nyligen, i december 2012, lämnat sitt slutbetänkande, vilket bereddes i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening fanns det behov av att behandla frågorna utifrån ett helhetsperspektiv, och utskottet förutsatte att regeringen skulle anamma ett sådant i den fortsatta beredningen. Mot den bakgrunden avstyrkte utskottet de då aktuella motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår, mot bakgrund av det utredningsarbete som har utförts och att civilministern nu har aviserat en regionreform och uttalat en ambition om en bred politisk förankring kring en kommande indelning vid denna mandatperiods slut, att riksdagen avslår motionerna 2014/15:229 (M), 2014/15:1315 (C) och 2014/15:1718 yrkande 1 och 2 (M) .

Återbäring av kommunal- och landstingsskatt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om individuell återbäring av kommunal- och landstingsskatt.

Motionen

Finn Bengtsson och Gunilla Nordgren (M) anser i motion 2014/15:2403 att det bör införas möjligheter till individuell återbäring av kommunal- och landstingsskatt vid överskott.

Motionärerna uppmärksammar krav på att budgeten balanseras m.m. Med en ansvarsfullt förd politik som gör att verksamhetens utgifter inte överstiger de budgeterade inkomsterna blir slutresultatet enligt motionärerna inte sällan ett överskott. Skatteuttaget visar sig alltså ofta vid en ansvarsfullt förd politik varit högre än vad som krävts för att bedriva den överenskomna verksamheten. Därför är det, anför motionärerna, med dagens lagstiftning ofta i praktiken omöjligt för finansiellt ansvarsfulla kommuner och landsting med en samtidig ambition att undvika att överbeskatta sina medborgare genom att föreslå skattesänkningar på förhand.

En lösning skulle enligt Finn Bengtsson och Gunilla Nordgren vara att genom en lagändring göra det möjligt för en kommun eller ett landsting, som visar på överskott vid bokslut, att få återföra detta till skattebetalarna i form av en skatteåterbäring. De vill därför att riksdagen ger regeringen till känna att det bör göras en lagändring i kommunallagen som möjliggör för kommuner och landsting att få besluta om återbäring av inbetalda skattemedel till enskilda medborgare under dessa förutsättningar.

Gällande regler

I 8 kap. kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser om ekonomisk förvaltning. Kommuner och landsting ska, enligt 1 §, ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller landstinget. Om kommunen eller landstinget har en sådan resultatutjämningsreserv som avses i 3 d §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den.

Enligt 2 § i samma kapitel ska kommuner och landsting förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses. Fullmäktige ska meddela närmare föreskrifter om medelsförvaltningen; det framgår av 3 §.

Fullmäktige ska vidare, enligt 3 a §, meddela särskilda föreskrifter med närmare angivet innehåll för förvaltningen av medel som är avsatta för

pensionsförpliktelser. Föreskrifterna ska omprövas så snart det finns skäl för det.

Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller; det regleras i 3 b §. I samma paragraf framgår att för tjänster eller nyttigheter som kommuner eller landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet. Enligt 3 c § får kommuner och landsting inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden).

Resultatutjämningsreserver regleras i 3 d §. Kommuner och landsting får reservera medel till en resultatutjämningsreserv under de förutsättningar som anges i andra stycket. Reservering till en resultatutjämningsreserv får göras för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning eller
2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Medel från en resultatutjämningsreserv får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

I lagärendet om kommunala resultatutjämningsreserver framhöll finansutskottet (bet. 2012/13:FiU15 s. 9 f.) att balanskravet är av stor betydelse för att säkerställa en ansvarsfull ekonomisk förvaltning i kommuner och landsting. Utskottet noterade också att de ekonomiska resultaten i kommunsektorn som helhet hade förbättrats avsevärt sedan balanskravet infördes 2000. Samtidigt kunde utskottet konstatera att balanskravet är förenat med vissa problem som motverkar konjunktursparande, då överskott ska konsolideras i det egna kapitalet medan underskott i princip ska återställas inom tre år. Balanskravet begränsar därför möjligheten till god ekonomisk hushållning genom att inte klart medge ett sparande i goda tider som kan användas för att täcka underskott i en lågkonjunktur. Detta kan enligt utskottet leda till kortsiktiga neddragningar i kommunsektorn i lågkonjunkturer och till överhettning i högkonjunktur, vilket kan påverka samhällsekonomin negativt.

Vidare kan nämnas att finansutskottet noterade att den dåvarande utformningen av balanskravet och dess fokus på närmast efterföljande år även skulle kunna leda till bokslutspolitik, bl.a. i form av redovisningsmässigt tveksamma avsättningar för att reservera medel för framtida kostnader. Enligt utskottet äventyrade det redovisningens trovärdighet.

Utskottet ansåg därför i likhet med regeringen att kommuner och landsting måste få möjlighet att utjämna intäkter över en konjunkturcykel genom att under vissa angivna förutsättningar reservera medel i resultatutjämningsreserver. Därmed skapas en bättre beredskap för att klara balanskravet även i dåliga tider utan att det uppstår behov av tillfälliga neddragningar av verksamheten. På så sätt förbättras kommunernas och landstingens förutsättningar att bedriva en stabil verksamhet över en konjunkturcykel.

Nämnas bör slutligen att förslaget om resultatutjämningsreserver, enligt finansutskottet, skapar bättre förutsättningar för ett ökat konjunktursparande, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för en mer hållbar ekonomi i kommuner och landsting.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar den möjlighet som nyligen införts i kommunallagen att använda resultatutjämningsreserver. Utskottet, som inte finner skäl att ställa sig bakom motionärernas förslag om individuell återbäring av kommunal- och landstingsskatt vid överskott, föreslår att riksdagen avslår motion 2014/15:2403 (M).

Reservationer

1. Representation i nämnder, utskott och styrelser, punkt 2 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2599 av Paula Bieler (SD).

Ställningstagande

Nämnder, utskott och styrelser är ofta betydligt mindre än den församling de tillhör. Detta innebär att om representativiteten ska säkras finns det ofta inte plats i arbetsgruppen för alla partier som har valts in i församlingen.

Detta får till följd att mindre partier inte kan delta i det politiska arbetet på samma villkor som större partier, och inte delta alls i vissa beslut, trots att de är invalda i församlingen.

I diskussionerna som föregår beslut är det rimligt att alla representerade partier får föra fram de åsikter de fått mandat av medborgarna att lyfta.

Vi vill särskilt framhålla att detta är viktigt då vissa beslut tas direkt av nämnder och arbetsutskott, och således aldrig lyfts i den större församlingen. Dessutom är det i de olika nämnderna som de verkliga diskussionerna sker, och det är där alla fakta lyfts och klargörs, i beredningen av olika ärenden som senare ska upp till beslut. Utan att själva ha en representant närvarande vid dessa diskussioner är det svårt för enskilda partigrupper att fatta väl underbyggda beslut och ta ställning i frågor.

För att säkerställa att väljarnas förtroende förvaltas på bästa sätt menar vi att det snarast bör säkras i lag att alla partier som är representerade i en folkvald församling ska ha rätt att ha en representant närvarande med yttranderätt, men inte nödvändigtvis rösträtt, i alla församlingens olika nämnder, arbetsutskott och styrelser.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Kommunala folkomröstningar m.m., punkt 4 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:1967 av Martin Kinnunen (SD) yrkandena 2, 3 och 5 samt avslår motion

2014/15:1967 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Möjligheterna för medborgarna att själva väcka initiativ är enligt vår mening central i en demokrati. Därför var det positivt att folkinitiativet stärktes 2011 när det blev svårare för kommunerna att säga nej. Dock skärptes samtidigt kraven för folkinitiativet samtidigt som kommunerna fortfarande har möjlighet att stoppa ett folkinitiativ om två tredjedelar av kommunfullmäktige motsätter sig en folkomröstning. Vi anser att gränsen för att begära folkinitiativ bör sänkas så att det återigen krävs att 5 procent av de röstberättigade begärt en folkomröstning. Vidare bör möjligheterna för partierna att stoppa folkinitiativ avskaffas.

I omkring två tredjedelar av landets kommuner finns i dag möjligheten för medborgare att väcka medborgarförslag. Vi anser att det bör bli obligatoriskt för alla kommuner att erbjuda möjligheten för medborgare att lägga fram medborgarförslag.

Det ovan sagda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi tycker att det är bra att 2014 års demokratiutredning har i uppdrag att föreslå hur internet kan användas för att underlätta namnsamlingar till folkinitiativ. I detta läge anser vi inte att det behövs ett tillkännagivande i frågan.

3. Kommuners deltagande i fristadssystemet, punkt 10 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2014/15:1752 av Elin Lundgren m.fl. (S, MP).

Ställningstagande

Enligt vår mening ger gällande rätt enligt utlänningslagens (2005:716) bestämmelser om flyktingar och andra skyddsbehövande samt om uppehållstillstånd för flyktingar och andra skyddsbehövande tillräckliga möjligheter för det svenska samhället att erbjuda en person som i sitt hemland har hamnat i onåd av politiska eller religiösa skäl att komma till Sverige. Vi ställer oss därför tveksamma till att kommuner bör delta i fristadssystemet, och föreslår följaktligen att riksdagen avslår motion 2014/15:1752 (MP).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:151 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över statens möjlighet att underlätta frivilliga kommunsammanslagningar.

2014/15:229 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allmänna val bör föregå bildandet av eventuella regionkommuner och storlandsting.

2014/15:308 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en kommunreform med målet om starkare kommuner som kan ge sina medborgare bättre service.

2014/15:369 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda funktionen avseende det kommunala självstyret.

2014/15:660 av Said Abdu (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en kommunal standard i välfärdssystemet.

2014/15:797 av Emma Carlsson Löfdahl och Bengt Eliasson (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjlighet att vara föräldraledig från alla former av politiska uppdrag.

2014/15:833 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över kommunallagen för att möjliggöra tillfällig tjänstledighet från förtroendeuppdrag.

2014/15:970 av Niklas Wykman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av förstärkt revision i landets kommuner och landsting.

2014/15:1158 av Tomas Eneroth och Monica Haider (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheterna till ett tillägg till den pågående översynen av kommunallagen.

2014/15:1315 av Per-Ingvar Johnsson och Anders Ahlgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett utvecklingsarbete för att uppnå en förstärkt regional demokrati i hela Sverige, som ger grund för ett förstärkt regionalt utvecklingsansvar, regional utveckling av sjukhusvården och ansvar för kollektivtrafiken.

2014/15:1372 av Rasmus Ling och Maria Ferm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen att se över hur fritidspolitiker ska kunna vara föräldralediga från förtroendeuppdrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur villkoren för fritidspolitiker kan förbättras.

2014/15:1686 av Lise Nordin och Carl Schlyter (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en handlingsplan för att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikernas roll.

2014/15:1718 av Boriana Åberg (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa länsstyrelserna och överföra deras uppgifter till lokala och regionala organ respektive andra statliga myndigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra Skåne till försöksregion för avskaffandet av länsstyrelserna.

2014/15:1752 av Elin Lundgren m.fl. (S, MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommuners rätt att delta i fristadssystemet.

2014/15:1840 av Thomas Finnborg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en översyn av möjligheterna att ersätta titeln kommunstyrelsens ordförande med titeln borgmästare – allt annat lika.

2014/15:1967 av Martin Kinnunen (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänka kraven för att begära folkinitiativ.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att partiernas möjlighet att stoppa folkinitiativ bör avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör utredas hur man kan införa elektroniska namnsamlingar vid folkinitiativ.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjligheten att lägga fram medborgarförslag på kommunal nivå bör bli obligatorisk.

2014/15:1993 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för kommuner att ha en direktvald kommunstyrelse i stället för kommunfullmäktige.

2014/15:2212 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunalt ansvar för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

2014/15:2403 av Finn Bengtsson och Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheter till individuell återbäring av kommunal- och landstingsskatt vid överskott.

2014/15:2449 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring i kommunallagen för att öka rättssäkerheten inom den kommunala förvaltningen.

2014/15:2470 av Eva Lohman och Saila Quicklund (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att se över de regler som finns för kommunala bolagsstyrelsers tillträde.

2014/15:2599 av Paula Bieler (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla partier med representation i en folkvald församling också bör ges representation i dess nämnder, utskott och styrelser.

2014/15:2790 av Kerstin Lundgren (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunerna har en avgörande roll i det lokala trygghetsarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta fram ett nytt nationellt brottsförebyggande program.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen i syfte att stärka kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga ett kommunalt ansvar för en samlad funktion för stöd till brottsdrabbade.